

afkortingen: hb: handboek Wijsbegeerte
rd: reader Inleiding i d filosofie 1
bt: begeleiderstekst (deze dus!)
zt: zelftoets

Module INLEIDING in de FILOSOFIE

Doel docu

Dit docu (document) is in 1^e instantie een werkdocu van de begeleider van de module Inleiding Filosofie. Het eerste gedeelte betreft yOUnlearn leerteksten. Het tweede gedeelte bevat de eigen schema's, samenvattingen van de begeleider. Op verzoek van vele studenten werd / wordt dit docu ook gehanteerd voor de begeleider-bijeenkomsten. Let wel: deze tekst is niet geautoriseerd.¹

Doel bijeenkomsten

Het doel van deze bijeenkomsten is in eerste instantie in te gaan op de vragen/problemen die jij tegenkomt tijdens het bestuderen van de leerstof. Daarnaast wordt de studiestof bestudeerd en besproken en zo in een bredere context geplaatst. Hierdoor wordt de leerstof ook gericht geabsorbeerd. Uiteraard worden ook moeilijke begrippen en/of abstracte ideeën toegelicht. Dit gebeurt in een collegiale en volwassen leeromgeving. De studie wordt tevens ondersteund met schematische samenvattingen van de verplichte tentamenstof. Er worden dus geen extra teksten aangeleverd. Dit zou te belastend zijn. De schema's blijven 'in' de leerinhoud! Is er toch een of andere reden waarom je toch niet kunt komen, dan kan je altijd contact opnemen om de teksten te krijgen, mail naar jpd@educ-art.info waar je uiteraard ook allerlei vragen kan stellen.

INL. FILO deel 1 hf. 1,2 en 3 en deel 2 hf.4 voorjaar **2022** kwartiel 3 en 4

Bijeenkomsten voorjaar 2022 telkens van **18-20u**

hb.↓

inl.filo 1

15.03 hf.1: ...stab.wrklhd... → Oudheid: Plato, Ari. 11-57
29.03 hf.2: ...geloof/weten.. → ME: Aug., Th., Ockham 59-74
12.04 hf.3: ...wending → S → Mod. tijd: Desc, Kant 75-108

Tent.1: 21.04 (herkansing: 04.07 e.v. nov. 22)

Inl.filo 2

03.05 hf.4A: ...decentrerings S→ hedendaagse tijd 117-228
31.05 hf.4B4: ... hedendaagse visie wetensch. en smlv. 242-265
28.06 hf.4B5: ... " " vrijheid en " 265-285

Tent.2: 06.07 (herkansing: nov.22 e.v. febr. 23)

¹ Hetgeen wil zeggen dat gegevens uit deze tekst niet kunnen gebruikt worden in een (tentamen)bezwaar geschil.

INHOUDSOPGAVE	2
Introductie	3
Leerdoelen	4
Begeleiding	5
Begeleidingsbijeenkomsten / tentamendata (p.8)	6
Tentamenprocedure	7
Welkom / uw docent	9
Algemene studeeraanwijzingen	10
Oriëntatie en inleiding	12
Filosofische vaardigheden	13
ZT 0 oriëntatie	14-16
Wat is filosofie?	17
ZT 1 inleiding	18-20
Op zoek naar een stabiele wrklhd - de Oudheid	21
Ontstaan	21
Plato	22
ZT I Phaedo	23
ZT II Politeia	25
Aristoteles	30
Substantie en Accidenten	30
ZT IV Oudheid	31-36
Aantekeningen begeleider wijsbegeerte	37
Voorwoord / Inleiding	37
Hfdst. 1 op zoek naar stabiele wrklhd	39
Parmenides / Heraclitus	41
Plato	42
Aristoteles	45
Nabeschouwing	47

Introductie

De filosofie begint wanneer het vanzelfsprekende tot vraag wordt. Het woord ‘filosofie’ drukt een besef van een tekort uit: de filosoof verlangt naar wijsheid, maar dat verlangen is nog niet vervuld. De filosofie vertrekt dus vanuit een **besef van niet-weten** of onwetendheid en tegelijkertijd vanuit een verlangen om wel te weten en wijs te worden. Die **wijsheid** probeert zij te bereiken door op methodische wijze te denken, door middel van een **rationele reflectie op de werkelijkheid**. Daarbij valt het denken zelf natuurlijk *ook* onder die werkelijkheid: de filosofie is ook een reflectie op het denken, ons denkvermogen en de manier waarop wij ons als denkende wezens tot de werkelijkheid verhouden.

Je zou kunnen zeggen dat de filosofie, zo beschreven, wel wat weg heeft van de Baron van Münchhausen, die volgens de legende zichzelf aan zijn eigen vlecht uit het moeras omhoog trok. **Reflectie** op het denken gebeurt immers... door te denken. Maar juist omdat de filosofie het denken zelf tot onderwerp van reflectie maakt, vormt zij een goede en noodzakelijke aanvulling op de wetenschappen en onze alledaagse reflecties, die immers allemaal gebruik maken van het denken.

De meeste **wetenschappen**, met uitzondering van de wiskunde, zijn in tegenstelling tot de filosofie **empirisch** van aard. Dat wil zeggen: zij baseren zich op de een of andere manier op ervaringsgegevens. Er zijn echter vragen die vanuit de (empirische) wetenschappen niet beantwoord kunnen worden. Hoe moeten we juist en rechtvaardig handelen? Waarom is er iets, en niet veeleer niets? Wat is de zin van de geschiedenis? Wat is het wezen van de mens? Wat is nu eigenlijk ervaring en wat moet worden verstaan onder wetenschappelijke ervaringsgegevens? Dergelijke vragen kunnen **niet** vanuit de empirie beantwoord worden, omdat het geen vragen over de empirische werkelijkheid zijn (maar, bijvoorbeeld, over de relatie tussen een kenner en de empirische werkelijkheid). Als we ons met dit soort vragen bezighouden begeven we ons op het terrein van de **filosofie**.

Het gaat in de filosofie dus niet om feitelijke kennis van bijvoorbeeld bepaalde technische mogelijkheden of van de staatsinrichting van een bepaald land. Zulke feitelijke kennis is het doel en het onderwerp van de verschillende vakwetenschappen. De filosofie heeft daarom ook geen eigen objectgebied: zij kan zich op **elk objectgebied** betrekken en kan zich met alles bezighouden. Er is geen onderwerp dat bij voorbaat al van filosofische bezinning is uitgesloten. Filosofen vragen naar de grondslagen, de relevantie en de grenzen van al onze (vak)kennis. Zij kan dan ook omschreven worden als *een onderzoek naar de vooronderstellingen die ten grondslag liggen aan de vragen die in het dagelijkse leven, in de cultuur en in de wetenschappen worden gesteld*.

Deze cursus biedt een **inleiding** op de westerse filosofie. De cursus begint met de (filosofische) vraag naar de aard van de filosofie zelf. Wat is dat nu eigenlijk, filosofie? U krijgt vervolgens een portret van de belangrijkste westerse filosofen – van Plato tot aan eenentwintigste-eeuwse filosofen als Martha Nussbaum en Peter Sloterdijk – en maakt kennis met hun denkbeelden. U zult zien hoe filosofen steeds weer voortbouwen op de traditie. Ook leest en analyseert u zelf een aantal korte filosofische teksten. Zo krijgt u een goede indruk van de geschiedenis van de filosofie en maakt u zich een aantal filosofische vaardigheden eigen.

Handboek: Antoon Braeckman e.a., *Wijsbegeerte* (11e druk, Leuven 2017)

afgekort als ‘hb’ in deze tekst

Leerdoelen

Kennis en inzicht

1. U kunt een aantal belangrijke westerse filosofen en de hoofdlijnen van hun werk reproduceren.
2. U kunt uitleggen wat de kenmerkende **denkwijzen en problemen** uit de voornaamste perioden van de Europese geschiedenis van de filosofie waren.
3. U kunt een aantal belangrijke filosofische **begrippen en methoden** op de juiste manier gebruiken.

Toepassen van kennis en inzicht

1. U bent in staat om van een aantal belangrijke filosofen uit de westerse traditie de **hoofdgedachten** weer te geven en hun werk in een cultuurhistorische context te plaatsen.
2. U bent in staat een aantal **overeenkomsten en verschillen** tussen hun filosofieën weer te geven.
3. U kunt u onbekende filosofische **begrippen** opzoeken in filosofische woordenboeken en/of encyclopedieën.
4. U kunt een beknopte **samenvatting** maken van een korte filosofische tekst, die voldoet aan de gegeven criteria in het beoordelingsmodel en aan de academische eis van de intersubjectieve controleerbaarheid.
5. U kunt met behulp van een gegeven **KAVV**-methode een korte filosofische tekst **analyseren**.

Deze site

- U bevindt zich nu in het onderdeel [Cursus](#). Hier vindt u een weekplanning met de leerstof van de cursus. Ook de leeractiviteiten (zelftoetsen, bijeenkomsten, tentamens) zijn in deze planning opgenomen. Werk de cursus altijd item voor item door, zo mist u niks. Voor extra uitleg zie [Hoe werkt het onderdeel 'Cursus'?](#)
- Onder [Informatie](#) vindt u algemene informatie over de cursus, informatie over de begeleiding en informatie over de deeltentamens.
- Onder [Deelnemers](#) kunt u zien wie er nog meer deelnemen aan deze cursus.
- Onder [Bronnen](#) vindt u al het cursusmateriaal. Het cursusmateriaal is verdeeld in het voor het tentamen verplicht materiaal en facultatief materiaal.
- Onder [Communicatie](#) vindt u verschillende links naar faciliteiten die u bij het bestuderen van de cursus nodig kunt hebben. Voor deze cursus is dat een discussieplatform en een virtuele huiskamer. Het discussieplatform is bedoeld om te discussiëren met of inhoudelijke vragen te stellen aan uw medestudenten en de docent. De docent kijkt eens

per week mee in het discussieforum en reageert indien nodig. In de virtuele huiskamer kunt u afspreken met medestudenten om samen te werken of ervaringen uit te wisselen.

- Vragen die *alleen* voor de docent zijn bedoeld kunt u het beste stellen in de verschillende onderdelen van de cursus, bij het onderdeel 'stel een vraag aan de docent/tutor'. De docent krijgt uw vraag dan te zien in zijn takenlijst. Inhoudelijke vragen kunt u het beste stellen in het discussieforum, zodat andere studenten ook kunnen profiteren van de antwoorden op uw vragen.

Hoe werkt het onderdeel 'Cursus'?

Onder [Cursus](#) vindt u een uitklapmenu met drie niveaus. Het eerste niveau is gevuld met de weeknummers. Het tweede niveau geeft de leeractiviteiten voor de betreffende week (met links naar te lezen teksten, bijeenkomsten, opdrachten). In het derde niveau is ruimte voor eventuele extra informatie. De **site onthoudt** waar u bij een vorig bezoek in dit menu bent gebleven. Zo hoeft u nooit te zoeken als u verder wilt met het bestuderen van de leerstof van deze cursus.

Bij sommige onderdelen moet de student of de begeleider of allebei afvinken dat het onderdeel is voltooid. Soms wordt pas daarna een terugkoppeling of nieuw studiemateriaal zichtbaar.

Let op: vanwege de thematische indeling van de studiestof is het onvermijdelijk dat er in sommige weken meer van u gevraagd wordt dan in andere. Het staat u natuurlijk vrij om in relatief rustige weken vast vooruit te werken. Houd liefst wel de studeervolgorde aan.

Overige informatie

U heeft de moeite genomen om de 'overige informatie' te lezen. Als dank wil ik u deze video niet onthouden.

Begeleiding

Zelfstudie en afstandsonderwijs betekenen niet studeren zonder begeleiding. De Open Universiteit biedt begeleiding op een aantal manieren. Bij deze cursus is standaard begeleiding aanwezig. Dit betekent dat er een docent is bij wie u met inhoudelijke vragen terecht kunt. In de discussieruimte (onder de tab 'communicatie') kunt u vragen stellen aan uw medestudenten. De docent kijkt ook (ongeveer eens per week) mee in de **discussieruimte** en reageert indien nodig. U bestudeert de cursus op een door u gekozen plaats en bepaalt uw eigen studietempo, maar er is wel een 'ideaal' **studiepad**, gebaseerd op de tentamendata. In de cursus zijn zelftoetsen opgenomen, waarmee u zelf kunt bepalen of u de stof beheerst. Ten slotte zijn er twee (facultatieve) begeleidingsbijeenkomsten. De begeleidingsbijeenkomsten bij deze cursus worden op twee manieren aangeboden: in een studiecentrum en via een virtuele klas. U kunt zelf kiezen aan welke bijeenkomst u het liefst deelneemt. Als u verhinderd bent op de gekozen tijdstippen kunt u achteraf de opname van de virtuele klas bekijken.

Cursusteam

Examinator en begeleider: [dr. F.J. \(Femke\) Kok](#).

Aanwezig:

Maandag, dinsdagochtend, woensdag, donderdagochtend, vrijdag.

Plaatsvervangend examinator: [dr. J.F. \(Jeroen\) Vanheste](#).

Begeleidingsbijeenkomsten

Deze cursus heeft twee facultatieve begeleidingsbijeenkomsten, die allebei twee keer worden aangeboden: een keer in een studiecentrum en een keer via een virtuele klas. Van de virtuele klas wordt bovendien een opname gemaakt, zodat u deze ook later terug kunt kijken. Het is overigens niet noodzakelijk om de bijeenkomsten bij te wonen om de cursus succesvol te kunnen afronden. De bijeenkomsten zijn vooral bedoeld om u extra oefening te bieden in de te toetsen vaardigheden.

U kunt zich aanmelden voor de bijeenkomsten in het Studiecentrum via stz.cw@ou.nl. Voor deelname aan een van de virtuele klassen hoeft u zich niet aan te melden.

In het elektronisch werkboek vindt u meer informatie over de data en inhoud van de bijeenkomsten.

Studiecentra

Op de openbare website van de Open Universiteit vindt u [informatie over de studiecentra](#).

Meldt u zich niet aan voor een tentamen, of heeft u zich hiervoor wel aangemeld maar legt u het niet af, dan verbruikt u een tentamenkans.

Tentamenprocedure

Bestudeer de [tentamenprocedure](#) aandachtig en meldt u op tijd aan voor het tentamen.

Tentaminering van deze cursus

Deze cursus wordt afgesloten met een regulier schriftelijk tentamen in twee delen. Beide delen bestaan uit **open vragen** en worden gewaardeerd met een cijfer. Het gemiddelde van de twee deeltentamens moet na afronding 6 of hoger zijn en voor beide delen moet minimaal een 5 worden gescoord.

Bijvoorbeeld: een 5 voor een van de deeltentamens kan gecompenseerd worden door een 6 of hoger voor het andere deeltentamen. Een 4 moet altijd worden herkanst.

Het betreft een tentamen met '**gesloten boek**'. Dit betekent dat u *geen* cursusmateriaal mag meenemen. Ook het meenemen van aantekeningen is *niet* toegestaan. Bij dit tentamen kunt u wel een (schoon) woordenboek meenemen.

Antwoordmodellen laatste tentamen(s)

Hier vindt u het [*voorlopige* antwoordmodel] bij het Tentamen Inleiding in de filosofie (CB0204), d.d. ..., tentamencode ...

NB: Omdat het een tentamen met open vragen betreft kan het voorkomen dat uw antwoord niet overeenkomt met het modelantwoord en dat er toch punten aan worden toegekend.

Interessant en ++

Weging onderdelen eindcijfer

Beide deeltentamens tellen voor 50% van het eindcijfer. Het gemiddelde van de twee deeltentamens moet na afronding 6 of hoger zijn en voor beide delen moet minimaal een 5 worden gescoord.

Voorbeeld eindopdracht

Proeftentamen deel I:

[Proeftentamen deel I](#) en [Antwoordmodel deel I](#).

Proeftentamen deel II:

Wordt z.s.m. beschikbaar gesteld.

Globale inhoud van de twee deeltentamens:

Deeltentamen 1

- Vijf open vragen (zie de cursus voor de tentamenstof) - 80%.
- Het maken van een samenvatting van een korte filosofische tekst (de tekst krijgt u voorafgaand aan het tentamen) - 20%.

Deeltentamen 2

- Vijf open vragen (zie de cursus voor de tentamenstof) - 80%;
- Het maken van een KAVV analyse van een korte filosofische tekst, volgens een gegeven model (de tekst krijgt u voorafgaand aan het tentamen) - 20%.

Tentamendata 2021 zie ook bt.p.1

Voor de tentamendata kijkt u op het Rooster in de cursus of in het [Studieaanbod](#) van de Open Universiteit. Vergeet niet u *tijdig* - tenminste vier weken voorafgaand aan de tentamendatum - in te schrijven voor de tentamens!

- [Deze site](#)
-

Welkom...

Rooster

Week 1-2

Week 3-4 - oudheid

Week 5-6 - middeleeuwen

Week 7-9 - moderne tijd

Week 10 - tentamenvorbereiding

Week 11 - tentamen

Week 12-16 - I hedendaagse tijd

Week 17-19 - II hedendaagse tijd

Week 20 - terugblik

Week 21 - tentamenvorbereiding

Week 22 - tentamen

Afsluiting

Cursusevaluatie

Deze site

- U bevindt zich nu in het onderdeel [Cursus](#). Hier vindt u een weekplanning met de leerstof van de cursus. Ook de leeractiviteiten (zelftoetsen, bijeenkomsten, tentamens) zijn in deze planning

Welkom...

Welkom bij de cursus *Inleiding in de filosofie* van de bacheloropleiding Cultuurwetenschappen.

Deze cursus biedt een inleiding op de westerse filosofie. De cursus begint met de (filosofische) vraag naar de aard van de filosofie. Wat is dat nu eigenlijk, filosofie? U verwerft vervolgens kennis van de belangrijkste westerse filosofen – van filosofen uit de Oudheid zoals Plato, tot aan eenentwintigste-eeuwse filosofen zoals Martha Nussbaum en Charles Taylor – en hun denkbeelden. Daarbij zult u zien hoe deze filosofen steeds weer voortbouwen op de westerse filosofische traditie. Ook leest en analyseert u zelf een aantal korte filosofische teksten. Zo krijgt u een goede indruk van de geschiedenis van de filosofie en maakt u zich een aantal filosofische vaardigheden eigen, zoals het samenvatten van een filosofische tekst en het maken van een KAVV-analyse, waarbij KAVV staat voor 'kerncitaat, argument, verband, vraag'.

Als u het handboek bekijkt zult u zien dat deze cursus 'Inleiding in de filosofie' een **historische** lijn volgt, maar dat er ook een **thematische** focus wordt aangebracht: de verhouding tussen denken en werkelijkheid. Dit thema is binnen de westerse filosofie altijd van groot belang geweest en daarom is het een goede invalshoek voor een inhoudelijke kennismaking.

De cursus wordt afgesloten met een regulier schriftelijk tentamen in twee delen. Beide delen bestaan uit open vragen en worden gewaardeerd met een cijfer. Het gemiddelde van de twee deeltentamens moet na afronding 6 of hoger zijn en voor beide delen moet minimaal een 5 worden behaald (u kunt een 5 dus compenseren met een 6 of hoger voor het andere deeltentamen). **Vergeet niet om u tijdig in te schrijven voor de tentamens!**

Meer informatie over de opzet van de cursus, de begeleiding en het tentamen vindt u onder '[informatie](#)' in de menubalk. Zie ook het cursusitem [Deze site](#) hierboven.

Ik wens u succes en vooral veel plezier met deze cursus!

... uw docent Femke Kok

Deze cursus wordt door mij begeleid en ik ben tevens de examinator. Sinds oktober 2013 werk ik aan de Open Universiteit als universitair docent filosofie. Binnen de opleiding cultuurwetenschappen begeleid ik de Inleiding in de filosofie, de bachelorcursus 'Veranderend Verleden' (interdisciplinair) en verschillende cursussen in de Master Kunst- en cultuurwetenschappen. Ook begeleid ik masterscripties.

Mijn expertise ligt op het gebied van de geschiedenis van de filosofie. In 2014 ben ik gepromoveerd aan de Radboud Universiteit, op een proefschrift over de relatie tussen filosofie en theologie in de metafysica-commentaren van Johannes Buridanus (ca. 1300 - ca. 1360) en Marsilius van Inghen (ca. 1340-1396). Mijn huidige onderzoek richt zich op de filosofie van het lichaam en de filosofie van het ouder worden (*The aging body*). Daarbij gaat mijn wetenschappelijke interesse vooral uit naar de (filosofische) geschiedenis van ons lichaamsbeeld. Hoe kijken we aan tegen het verouderende lichaam, en hoe is dit historisch zo gegroeid?

Als ik niet aan het lezen of schrijven ben, dan vindt u mij waarschijnlijk op mijn wielrenfiets, op een single track met de mountainbike, hardlopend op heide- en bospaden, of in de speeltuin. Al zou het ook best aan de tekentafel kunnen zijn...

Algemene studeeraanwijzingen

Voor het volgen van deze cursus is geen bijzondere voorkennis vereist. Het is echter wel een cursus op **academisch** niveau, en dat stelt de nodige eisen aan de studenten. Voor diegenen voor wie deze cursus de eerste kennismaking is met een universitaire studie of met de filosofie, volgen hier enkele raadgevingen.

Het is belangrijk dat u de studiestof met aandacht bestudeert en dat u goed leest. U kunt daarbij gebruikmaken van hulpmiddelen zoals een woordenboek of een encyclopedie, internet (maar met mate en behoedzaam!), de (openbare) bibliotheek en natuurlijk de docent. Voor het opzoeken van filosofische begrippen is een gewoon woordenboek, zoals de Grote Van Dale, niet altijd toereikend, omdat de betekenis van filosofische **begrippen vaak afwijkt** van de betekenis van *diezelfde* begrippen in het dagelijks taalgebruik. Een voorbeeld is het begrip 'idealisme', dat in het dagelijks taalgebruik 'het geloof aan een ideaal' betekent, terwijl het in de filosofie de naam is van een stroming binnen de kenleer! Voor het opzoeken van filosofische begrippen kunt u daarom beter een filosofisch woordenboek of filosofische encyclopedie gebruiken. Voorbeelden daarvan vindt u in de [leeswijzer filosofische teksten](#).

Het is van groot belang om bij het lezen van de cursusstof steeds **hoofdzaken van bijzaken** te onderscheiden; daarvoor kunt u afgaan op de leerdoelen, de zelftoetsen en de proeftentamens. Als u iets niet meteen begrijpt, kunt u zich de vraag stellen of het hier gaat om een hoofdpunt of om een bijzaak die u voorlopig even kunt overslaan om er later nog eens op terug te komen. U moet er in ieder geval voor waken de studiestof te gaan zien als een grote verzameling gegevens die allemaal van evenveel belang zijn en die u alleen kunt verwerken door bladzijde voor bladzijde uit het hoofd te leren. Een dergelijke manier van studeren is niet alleen tijdrovend, maar draagt ook weinig bij aan het verwerven van inzicht en het leren werken met filosofische begrippen - en daar is het in deze cursus toch vooral om te doen! Het is dus bijvoorbeeld niet nodig dat u alle details van de historische achtergrond van de behandelde filosofen precies kent: het gaat hier om het algemene beeld. En ook wat de filosofie zelf betreft, geldt dat er in het handboek veel zaken worden aangeroerd die in het bestek van deze inleidende cursus niet helemaal kunnen worden uitgewerkt. Pas op voor de verleiding om u in zulke zaken vast te bijten en veel tijd te besteden aan het naspeuren van punten van ondergeschikt belang, want het **gevaar** is groot dat u achteraf tot het inzicht komt dat u die tijd beter en productiever had kunnen besteden. Bewandel daarom niet te veel zijwegen.

Proeftentamens

U kunt een indruk krijgen van wat er van u verwacht wordt door de proeftentamens te bekijken onder het tabblad Informatie/tentamen (beschikbaar bij aanvang van de cursus). Bij het maken van een (proef)tentamen is het van belang dat u de vraag goed leest en deze op een systematische wijze, stapsgewijs, beantwoord. Wanneer bijvoorbeeld wordt gevraagd waarom René Descartes kan worden beschouwd als een rationalist, dan moet u *eerst* uitleggen wat 'rationalisme' inhoudt, *vervolgens* geeft u de belangrijkste kenmerken van Descartes' filosofie en *ten slotte* concludeert u dat deze kenmerken overeenkomen met het standpunt van de rationalisten.

Voorbeeld tentamenvraag

Waarom kan René Descartes worden beschouwd als een rationalist?

Voorbeeld van een onvolledig antwoord

Omdat Descartes dacht dat we kennis alleen met de geest kunnen verwerven.

Voorbeeld van een juist antwoord

ts (): toevoeging begeleider

(eerst→) Het rationalisme is een stroming binnen de kenleer. Rationalisten zijn van mening dat de zintuigen ons slechts verwarde of onduidelijke kennis verschaffen en dat al onze kennis daarom afkomstig is van rationele beginselen. Kennis verwerven we volgens rationalisten dus louter met het verstand, en niet met de zintuigen. (vervolgens →) Descartes staat erom bekend dat hij zintuiglijke kennis wantrouwde. In zijn beroemde twijfelexperiment in de *Meditaties* liet hij zien dat we echte kennis alleen kunnen vinden in onze geest: die bevat heldere en welonderscheiden aangeboren ideeën. (conclusie →) Hij voldoet hiermee aan de definitie van een rationalist.

Rooster

Het rooster van deze cursus, met de data en tijdstippen van de bijeenkomsten en de eerstvolgende tentamendata, vindt u onder de tab 'informatie'.

Deze cursus heeft twee facultatieve begeleidingsbijeenkomsten, die allebei twee keer worden aangeboden: een keer in een studieceterum en een keer als virtuele klas. Van de virtuele klas wordt bovendien een opname gemaakt, zodat u deze later ook nog terug kunt kijken. Het is niet noodzakelijk om de bijeenkomsten bij te wonen om de cursus succesvol te kunnen afronden. De bijeenkomsten zijn vooral bedoeld om u extra oefening te bieden in de te toetsen vaardigheden.

U kunt zich aanmelden voor de bijeenkomsten in het Studieceterum via stz.cw@ou.nl. Voor deelname aan een van de virtuele klassen hoeft u zich niet aan te melden.

Oriëntatie en inleiding

Week 1 en 2 zijn oriënterend en inleidend.

Oriëntatie: U oriënteert zich op de cursus in de breedste zin van het woord: u bekijkt de elektronische leeromgeving zorgvuldig en leest de cursusinformatie goed door. U ‘bladert’ alvast door de cursus en het handboek heen. U bestudeert ook het [rooster](#) en maakt een planning voor uw studieactiviteiten. U leest vervolgens het voorwoord en de Inleiding bij het **handboek** (pp. 11 t/m 24) en gaat aan de slag met de eerste zelftoets.

Inleiding: Ter inleiding op de cursus verdiept u zich in de (filosofische) vraag ‘**wat is filosofie?**’ Voordat u zich gaat verdiepen in de standpunten van verschillende filosofen, krijgt u zo een indruk van de kenmerken en eigenaardigheden van de filosofie.

NB	De studie- en leesstof is zo gelijkmatig mogelijk over de weken verdeeld. Door de inhoudelijke indeling en de opbouw van de cursus is het niet mogelijk om de studiestof <i>helemaal</i> gelijk te verdelen. Zo is er rekening mee gehouden dat u (door ervaring) aan het einde van de cursus meer tekst kunt verwerken dan in het begin. Het staat u natuurlijk vrij om in relatief rustige weken vast vooruit te werken. Houd wel de studeervolgorde aan.
-----------	---

Oriëntatie

Na de oriëntatie heeft u een goed beeld van de cursus, de leerdoelen en de tentamens. Aan de hand van uw eigen mogelijkheden en agenda bepaalt u uw studieplanning. Welke activiteiten gaat u in welke week doen? Volgt u het ideale studiep pad (dat wil zeggen: het weekschema zoals dat gegeven is in de cursus) of moet u aanpassingen maken i.v.m. andere plannen, werkzaamheden of vakanties?

Instructie:	<ul style="list-style-type: none">• Oriënteer u op de cursus. Bekijk de hele yOUlearnsite goed en bekijk ook de items Deze site en Filosofische vaardigheden in deze cursus hieronder.• Lees pp. 11-24 uit het handboek (Antoon Braeckman e.a., <i>Wijsbegeerte</i> (Leuven 2017).• Maak Zelftoets 0 - oriëntatie.• Maak voor uzelf een studieplanning.• De Filosofische begrippenlijst kan u behulpzaam zijn bij het bestuderen van de stof.
--------------------	---

geen leerstof!

Filosofische vaardigheden in deze cursus

In de cursus *Inleiding in de filosofie* wordt u ook getraind in een aantal filosofische vaardigheden. De belangrijkste filosofische vaardigheid is het lezen van filosofische teksten. Teksten zijn belangrijke bronnen voor het cultuurwetenschappelijke onderzoek en het lezen van teksten is dan ook een onmisbare vaardigheid binnen de cultuurwetenschappen. Voor de filosofie geldt dit des te meer. Filosofische teksten zijn belangrijke (hoewel niet de enige) bronnen van een filosoof. Om de filosofie te kunnen bestuderen dient u zich daarom te trainen in het lezen van filosofische teksten. In de [Leeswijzer filosofische teksten](#) leest u hier meer over.

Uiteraard kunt u al lezen en waarschijnlijk hebt u, gezien uw interesse in de cultuurwetenschappen, al veel leeservaring. Het lezen van filosofische teksten stelt echter andere eisen aan de lezer dan de gemiddelde tekst. In een filosofische tekst is niet alles wat het op het eerste gezicht lijkt en de reeds verworven leesgewoonten van studenten zijn daarom niet altijd voldoende om deze teksten goed te kunnen lezen. Filosofische teksten kunnen erg weerbarstig zijn. Ze beginnen *in medias res* of geven niet expliciet weer wat de vraagstelling van de tekst is. Ze verdedigen soms subtiele standpunten die voortdurend getoetst worden aan (al dan niet benoemde) opvattingen van anderen. Soms worden stellingen verdedigd die later in de tekst weer herroepen worden. Regelmatig speelt de auteur ‘advocaat van de duivel’ in zijn eigen tekst. Daarnaast maken filosofen gebruik van filosofische begrippen en onderscheidingen met zeer specifieke betekenissen. Deze termen betekenen in filosofische teksten vaak niet hetzelfde als in het alledaagse spraakgebruik en hun betekenissen verschillen bovendien per filosoof. ‘Substantie’, ‘idealisme’ en ‘ressentiment’ zijn voorbeelden van zulke begrippen.

Het lezen van filosofische teksten slaagt eigenlijk alleen met een open en actieve manier van lezen. Dat betekent dat u de tekst actief analyseert en er kritische vragen aan stelt. U gaat als het ware ‘in gesprek’ met de tekst. In deze cursus gaat u aan de hand van een leeswijzer aan de slag met deze actieve leesmethode. U leert eerst om een goede samenvatting te maken van een korte filosofische tekst en daarna om teksten te analyseren met behulp van een KAVV-methode (waarbij KAVV staat voor "Kerncitaat-Argument-Verband-Vraag). De teksten die u leest zijn van de hand van filosofen die ook in het handboek behandeld worden, zoals Plato, Descartes, Hume, Kant, en Nietzsche.

In het eerste deel van deze cursus oefent u met de samenvatting en in het tweede deel met de KAVV-analyse. Deze vaardigheden worden ook getoetst in het tentamen, aan de hand van een filosofische tekst die van tevoren aan u is verstrekt.

Zelftoets 0 - oriëntatie

Zelftoets	<ol style="list-style-type: none">1. Heeft u alle instructies gevolgd bij de Oriëntatie?2. Maakt u dan onderstaande zelftoets.
-----------	---

5 vragen 0 poging(en)

Instructie

Deze zelftoets bestaat uit drie meerkeuzevragen en twee open vragen.

Antwoorden op de zelftoetsen worden niet bekeken door de docent. U krijgt automatisch een terugkoppeling nadat u antwoord hebt gegeven op de vraag.

Overzicht

PAGINA 1

1. Inschrijven voor het tentamen	beantwoord
2. Het rariteitenkabinet	beantwoord
3. Het subject	beantwoord
4. Contingentie	beantwoord
5. Monty Python	beantwoord

1 INSCHRIJVEN VOOR HET TENTAMEN

Wanneer moet u zich inschrijven voor de deeltentamens?

Uw antwoord

- Ten minste vier weken voor het tentamen plaatsvindt **Juist**
- Inschrijven voor het tentamen is niet nodig
- Op de dag van het tentamen
- Ten minste twee weken voor het tentamen plaatsvindt

Terugkoppeling op het gegeven antwoord:

Uw antwoord is goed.

Terugkoppeling op de vraag: U moet zich ten minste vier weken voordat het betreffende tentamen plaatsvindt inschrijven. Voor de precieze data, zie de tentamenprocedure. U vindt een link naar de tentamenprocedure onder de **tab informatie/tentamen** op deze site.

2 HET RARITEITENKABINET

Waarom kan een inleiding in de filosofie volgens de auteurs van het handboek niet bestaan uit een rondleiding in een ‘antiekzaak of rariteitenkabinet’ van geleerde heren met hun spitsvondigheden?

Terugkoppeling op de vraag:

Filosofie is geen geïsoleerde bezigheid, maar is altijd in gesprek met wat er in mens en samenleving beweegt. De auteurs hopen dan ook dat in discussie met de filosofie ook het eigen denken gewekt en gestimuleerd wordt. Een ‘rondleiding in een antiekzaak’ suggereert dat de filosofie van deze ‘geleerde heren met hun spitsvondigheden’ achter ons ligt en niets meer met ons eigen denken en onze eigen samenleving van doen heeft.

NB: Merk op de auteurs de filosofietraditie hier kenschetsen als een gesprek tussen **heren!!!**.

3 HET SUBJECT

Het handboek stelt: “Centraal in de inhoud staat de vraag naar de verhouding tussen denken en werkelijkheid, kernvraag vanaf het allereerste begin. Die vraagstelling wordt geconcretiseerd en ingevuld aan de hand van de plaats, de positie en de rol van het subject.” (p. 11) Wat wordt in dit citaat bedoeld met ‘subject’?

Uw antwoord

- De werkelijkheid
- De relatie tussen denken en werkelijkheid
- De denkende instantie **Juist**
- Het onderliggende (datgene wat iets ondergaat of een bepaalde eigenschap bezit)

Terugkoppeling op het gegeven antwoord: Uw antwoord is goed.

Terugkoppeling op de vraag:

'Subject' is een filosofische term met verschillende betekenissen. De term werd in de geschiedenis van de filosofie op verschillende manieren gebruikt. In de middeleeuwen werd met 'subject' bijvoorbeeld het onderwerp van een wetenschap aangeduid (wat wij nu juist het 'object' zouden noemen, al kennen we 'subject' in de grammatica ook nog altijd in de betekenis van 'onderwerp').

In de geciteerde zin wordt met het 'subject' de **denkende instantie** bedoeld, doorgaans opgevat als de mens die oorsprong en fundament is van zijn eigen werkelijkheid of waarheid en die dus *tegenover* het (**gekende**) **object** staat als tegenover een product.

4 CONTINGENTIE

Wat betekent 'contingentie'?

Terugkoppeling op de vraag:

Contingent is in de filosofie datgene wat ook anders had kunnen zijn (dus min of meer sprake van “toevalligheid”). Contingentie staat **tegenover** noodzakelijkheid, de eigenschap van een zijnde, gebeurtenis of entiteit niet anders te kunnen zijn dan het is.

NB Contingentie komt van het Latijnse *contingere*, dat samenvallen, gebeuren of voorkomen betekent. In het dagelijks spraakgebruik is een contingent een (vastgestelde) hoeveelheid. Merk op dat het begrip in de filosofie anders wordt gebruikt!

5 MONTY PYTHON

Wie maakte het doelpunt in de wedstrijd Duitsland-Griekenland?

Uw antwoord

- Plato
- Epictetus
- Archimedes
- Socrates Juist

Terugkoppeling op het gegeven antwoord: Dit antwoord is goed.

Terugkoppeling op de vraag: Socrates maakte het beslissende doelpunt. Als u geen idee heeft waar deze vraag over gaat, dan heeft u waarschijnlijk niet alle items op de cursussite bekeken.

Wat is filosofie?

Brygos painter (ca. 490-480BC, Metropolitan Museum of Art)

Als u de huidige Oriëntatiecursus Cultuurwetenschappen (OCCW) heeft gevolgd heeft u daar al de tekst 15 (rd) ‘Wat is filosofie?’ van Herman Simissen gelezen. Deze tekst wordt bij deze cursus opnieuw bestudeerd. Heeft u de huidige OCCW niet gevolgd, of ligt de tekst niet meer vers in het geheugen, dan kunt u de tekst deze week (her)lezen.

Uit het handboek leest u de *nabeschouwing*. Het handboek heeft ervoor gekozen de vraag 'wat is filosofie nu eigenlijk?' te beantwoorden aan het einde van het boek. Het gaat er daarbij vanuit dat de vraag naar de *aard* van de filosofie pas na bestudering van de filosofen en denkbeelden uit de wijsgerige traditie goed kan worden beantwoord. Het handboek heeft daar wel een punt: immers, om te weten wat auteurs tot filosofen en hun beschouwingen tot filosofie maakt, moeten we eerst kennis maken met die filosofen en beschouwingen. Toch wil ik u in deze cursus ook **vooraf al enig houvast** geven. Daarom lezen we de nabeschouwing in de inleiding op de cursus. Aan het einde van de cursus zullen we dan op deze nabeschouwing terugkomen en de vraag stellen of u omtrent de vraag 'wat is filosofie?' wijzer bent geworden door het bestuderen van de cursusstof.

Afbeelding: De Griekse godin Pallas Athena, dochter van Zeus, afgebeeld met helm en speer, en met de uil van Athene (athena noctua). Pallas Athene was de godin van oorlog en vrede, maar ook een Grieks symbool voor wijsheid en de personificatie van de filosofie. (volgens een bepaalde mythologische lezing geboren uit de hersenen van haar vader Zeus m.a.w. mogelijke interpretatie: ook ♀ heeft potentie tot intelligentie-ratio)

Instructie:	<ol style="list-style-type: none">1. (Her)lees de tekst van Herman Simissen: ‘Wat is filosofie?’2. Lees uit het handboek pp. 295-304.3. Lees ter vergelijking eventueel ook de tekst ‘Wat is filosofie?’ van Sytze Steenstra uit een eerdere cursus <i>Inleiding in de filosofie</i> van de Open Universiteit.4. Bekijk eventueel de video in het item hieronder: Wat is filosofie? Een voorbeeld...5. Maak Zelftoets I - Inleiding in het item hieronder.6. Beantwoord ten slotte voor uzelf, op schrift, de vraag 'wat is filosofie?'. Bewaar uw antwoord goed, want in de laatste weken van de cursus zal u gevraagd worden nog eens terug te kijken naar het antwoord dat u heeft gegeven!
--------------------	---

Wat is filosofie? Een voorbeeld...

In dit filmpje ziet u een voorbeeld van een – weliswaar onconventionele – ‘filosofische discussie’. Een van de vragen die voorligt is de vraag *what is an argument?* Geeft het filmpje hierop een antwoord? Video # !!

Zelftoets I – Inleiding

Zelftoets	<ol style="list-style-type: none">1. Heeft u alle instructies gevolgd bij de Inleiding?2. Maakt u dan onderstaande zelftoets.
------------------	--

5 vragen 0 poging(en)

Instructie

Deze zelftoets bestaat uit vijf vragen.

Antwoorden op de zelftoetsen worden niet bekeken door de docent. U krijgt automatisch een terugkoppeling nadat u antwoord hebt gegeven op de vraag.

Overzicht

PAGINA 1

1. Het kernprobleem van de filosofie	Beantwoord
2. De eerste filosoof	Beantwoord
3. Socrates	Beantwoord
4. Wat is filosofie I	Beantwoord
5. Wat is filosofie II	Beantwoord

1 HET KERNPROBLEEM VAN DE FILOSOFIE

Tijdens de oriëntatie heeft u de *Inleiding* in het handboek gelezen (pp. 13-24). Wat is volgens de auteurs van het handboek het kernprobleem van de filosofie?

Uw antwoord

- De relatie tussen denken en werkelijkheid **Juist**
- De relatie tussen contingentie en noodzakelijkheid
- Het probleem van de verwondering
- Het onderscheid tussen het feitelijke en het anders mogelijke

Terugkoppeling op het gegeven antwoord:

Uw antwoord is juist.

Terugkoppeling op de vraag:

De relatie tussen denken en werkelijkheid, of tussen denken en zijn, is volgens de auteurs het kernprobleem van de filosofie. Hierbij is het onderscheid tussen wat *feitelijk is* en wat *mogelijk is* zeker ook van belang, maar de filosofie gaat verder, omdat ze zowel het feitelijke (de werkelijkheid) als het denken als de relatie tussen beide tot probleem maakt. De filosofische reflectie richt zich dus op alle elementen in de verhouding tussen denken en werkelijkheid: wat is het denken eigenlijk? Hoe werkt het denken? Wat is de werkelijkheid en hoe weten we dat iets feitelijk het geval is? Wat is de relatie tussen denken en werkelijkheid? Etc.

2 DE EERSTE FILOSOF

Thales van Milete leefde in de zevende eeuw voor Christus. Hij bestudeerde vooral natuurverschijnselen; zo schrijft men aan hem de voorspelling van een zonsverduistering toe. Waarom noemt men Thales volgens de tekst van Simissen een *filosoof* en geen *natuurwetenschapper*?

Terugkoppeling op de vraag:

Het onderscheid tussen wetenschap en filosofie dateert pas uit de negentiende eeuw. Thales van Milete wordt een filosoof genoemd omdat hij een 'zuiver' natuurwetenschappelijk antwoord gaf op vragen over de natuurverschijnselen en nadrukkelijk brak met de mythische verklaringen die tot dan toe gebruikelijk waren. Dit deed hij door vast te stellen wat we kunnen weten door onze waarneming en door na te denken over onze waarneming. Hij ging er vanuit dat kennis niet moet uitgaan van mythes (overgeleverde kennis) maar gebaseerd moet zijn op observaties en het denken daarover. Zijn aanpak wordt dus 'filosofisch' genoemd omdat Thales **brak met mythische verklaringen**.

3 SOCRATES

Welk historisch probleem doet zich volgens Simissen voor bij de bestudering van de werken van Socrates?

Uw antwoord

- We kennen de filosofie van Socrates alleen uit het werk van Plato. Juist
- Socrates was de eerste filosoof en hij heeft dus geen voorgangers waarmee we hem kunnen vergelijken.
- De filosofie van Socrates is zo oud, dat het moeilijk is ons in zijn geschriften te verplaatsen.
- Socrates was een personage van Plato en het lijkt erop dat hij niet echt heeft bestaan.

Terugkoppeling op het gegeven antwoord: Uw antwoord is juist.

Terugkoppeling op de vraag:

Hoewel er wel degelijk voldoende bewijs is om aan te nemen dat Socrates daadwerkelijk heeft bestaan, heeft hij **geen geschriften** achtergelaten. We kennen de filosofie van Socrates voornamelijk via de geschriften van Plato. Het blijft echter altijd de **vraag** in hoeverre Plato een historisch getrouw beeld gaf van de filosofie van Socrates.

4 WAT IS FILOSOFIE I

Kunnen we volgens Simissen een gemeenschappelijke noemer ontdekken in alle opvattingen over wat filosofie is of zou moeten zijn?

Terugkoppeling op de vraag:

Simissen stelt allereerst dat het moeilijk is om een gemeenschappelijke noemer te ontdekken, omdat de opvattingen over wat filosofie zou moeten zijn sterk uiteen lopen. Hij waagt desalniettemin een poging: de filosofie stelt **vragen** die betrekking hebben op wat wordt **voorondersteld** bij de vragen die in het dagelijks leven, de cultuur en de wetenschappen worden gesteld. Het is een **reflectieve activiteit** die betrekking kan hebben op elk onderwerp en elke menselijke ervaring.

5 WAT IS FILOSOFIE II

Welke definitie geeft het handboek van de filosofie?

Terugkoppeling op de vraag:

Volgens het handboek (pp. 297-303) kunnen we filosofie omschrijven als een **ongebonden, reflexieve** kritiek op gevestigde vormen van weten, die vraagt naar het waarom, naar de redenen (de rationaliteit) van (ook anders mogelijke) ordeningen, ongeacht het niveau waarop het ordenen geschiedt (bijvoorbeeld op het niveau van cultuur, politiek, wetenschap of religie). Het handboek voegt daar nog aan toe: 'met de **bedoeling** de mens te **positioneren** in de wereld'. Daarmee geeft het handboek het doel van de filosofische activiteit aan.

Op zoek naar een stabiele werkelijkheid - de Oudheid

De Westerse filosofie is ontstaan in de oudheid, en wel rond de zesde eeuw voor Christus, in de Griekse wereld die zich toen uitstrekte van de kust van Klein-Azië (het huidige Turkije) tot Zuid-Italië. In de stad Milete in Klein-Azië stelden de **eerste natuurfilosofen** vragen naar de aard van de natuur. Zij probeerden te verklaren waarom de dingen zijn zoals ze zijn en waarom gebeurt wat er gebeurt. In **dezelfde eeuw** stelden filosofen in de Griekse steden in Zuid-Italië een andere vraag: wat is de **aard van de ziel** en hoe kan de ziel gered worden van vergankelijkheid en dood?

In week 3 en 4 bestudeert u de filosofie van de Oudheid met behulp van het handboek. De twee belangrijkste Griekse filosofen zijn **Plato** (429-347 v.Chr.) en **Aristoteles** (384-322 v.Chr.), die elk een omvangrijke en veelzijdige filosofie ontwikkelden. Hun werk is tot op heden invloedrijk gebleven. Er wordt in deze cursus daarom veel **aandacht** aan hun filosofie gegeven.

Het ontstaan van de wijsbegeerte

Plato en Aristoteles zijn misschien wel de bekendste en belangrijkste filosofen uit de oudheid. Plato geldt daarbij als de eerste systematische filosoof. Plato is namelijk de eerste filosoof van wie het volledige oeuvre overgeleverd is, maar dat wil niet zeggen dat hij ook aan het begin staat van het wijsgerig denken. De klassieke filosofie was al ouder en haar begin moet gezocht worden in de zesde eeuw voor Christus. In die tijd voltrok zich een verandering in het denken die omschreven kan worden als een verandering **van mythe naar wijsbegeerte**, waarover u ook al gelezen heeft in het artikel van Herman Simissen in de Inleiding tot deze cursus.

Behalve de presocraten is Plato's belangrijkste voorganger **Socrates**, de inspirator en leermeester van Plato. Van Socrates zijn geen geschriften overgeleverd, maar in veel dialogen van Plato speelt hij de hoofdrol. In de figuur van Socrates heeft Plato het prototype van de filosoof getoond: iemand die onophoudelijk **dóórvraagt**, geen genoegen neemt met gangbare vooroordelen en opinies, maar mensen telkens oproept rekenschap af te leggen van de ideeën waardoor ze zich laten leiden. Filosofie is **rekenschap** geven, is de activiteit van de mens die redelijk wil leven en zijn overtuigingen op een laatste grondslag wil baseren.

Instructie:	<ul style="list-style-type: none">• Lees uit het handboek pp. 25 t/m 37.
--------------------	--

Plato

De Engelse filosoof Alfred North Whitehead (1861-1947) heeft eens gezegd dat de hele westerse filosofie een **voetnoot** bij het werk van Plato is. Zoals elke overdrijving bevat ook deze een kern van waarheid. Plato heeft een **onuitwisbaar stempel** gedrukt op de ontwikkeling van het wijsgerig denken in de westerse wereld. Nog steeds wordt zijn werk gelezen, en niet alleen uit louter historische belangstelling. Plato behoudt zijn **actualiteit** voor het denken, ook al zijn de vraagstellingen en de methoden van de huidige filosofie grondig veranderd: de **grote thema's** die centraal staan in de wijsbegeerte gaan in zekere zin allemaal op Plato terug. Dat geldt bijvoorbeeld voor de verhouding tussen lichaam en ziel, de tegenstelling tussen mening en echte kennis (wetenschap), en de gedachte dat de zichtbare wereld gegrond is in een transcendent beginsel, dat verantwoordelijk is voor de redelijke orde die de werkelijkheid kenmerkt. Ook de **morele inspiratie** van Plato's filosofie is voor velen een voorbeeld geweest.

Instructie:	<ul style="list-style-type: none">• Lees uit het handboek: pp. 38-47.• Lees de (primaire en ondersteunende) teksten (3 en 4 in de rd):<ul style="list-style-type: none">○ Plato, <i>Phaedo</i> 64e-66a; (ziel)○ Plato, <i>Politeia</i> VI, 509-511. (Staat)○ vaardigheden: Leeswijzer filosofische teksten, pp. 1 t/m 5.• Maak ten slotte de twee zelftoetsen bij de primaire teksten in de items hieronder.
	<ul style="list-style-type: none">•

Instructie:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lees eerst blz. 1 t/m 5 van de Leeswijzer filosofische teksten. 2. Lees vervolgens Plato, Phaedo 64e-66a. 3. Maak dan de zelftoets.
--------------------	--

4 vragen 0 poging(en)

Instructie

Deze zelftoets bestaat uit een aantal open vragen. Nadat u de vragen heeft ingediend krijgt u een terugkoppeling en kunt u uw eigen antwoorden vergelijken met het modelantwoord.

De antwoorden op de zelftoets worden *niet* beoordeeld door de docent. Ze zijn bedoeld om u te helpen de inhoud van de teksten te verwerken.

[Preview](#)

Overzicht

PAGINA 1	1. Onderwerp Phaedo 64e 66a	beantwoord
PAGINA 2	2. Argumentatie Phaedo 64e-66a	beantwoord
PAGINA 3	3. Vooronderstellingen Phaedo 64e-66a	Beantwoord
PAGINA 4	4. Verhelderingsvraag Phaedo 64e-66a	Beantwoord

1 ONDERWERP PHAEDO 64E 66A

Wat wil Socrates in deze passage duidelijk maken aan Simmias?

Wat is, met andere woorden, de stelling van Socrates?

Terugkoppeling op de vraag:

Socrates wil duidelijk maken dat de filosoof om tot kennis te komen van de werkelijkheid moet vertrouwen op het *denken*, op de ziel, en niet op het lichaam en de zintuiglijke waarneming.

2 ARGUMENTATIE PHAEDO 64E-66A

Met welke *argumenten* verdedigt Socrates de stelling dat dat een filosoof om tot kennis te komen van de werkelijkheid moet vertrouwen op het denken?

Terugkoppeling op de vraag:

Socrates stelt dat de zintuigen – zoals het gehoor en het gezichtsvermogen – niet nauwkeurig en betrouwbaar zijn. Daarom kunnen ze niet tot (zekere) kennis leiden. Daarnaast argumenteert hij dat de ‘dingen in het algemeen’, zoals het rechtvaardige, het goede en het schone, niet met de zintuigen, maar door het denken worden gevat.

3 VOORONDERSTELLINGEN PHAEDO 64E-66A

Kun je vooronderstellingen aanwijzen in de dialoog tussen Socrates en Simmias?

Met andere woorden: van welke (onuitgesproken) premissen gaan de gesprekspartners uit?

Terugkoppeling op de vraag:

Voorbeelden van dergelijke vooronderstellingen zijn:

- 1) dat lichaam en ziel twee verschillende dingen zijn;
- 2) dat gevoelens zoals ‘genot’ en ‘smart’ tot het lichaam behoren en niet tot de ziel;
- 3) dat de werkelijkheid te kennen betekent ‘de dingen in het algemeen’ te kennen, of, met andere woorden: dat de ‘dingen in het algemeen’ de werkelijkheid vormen.

4 VERHELDERINGSVRAAG PHAEDO 64E-66A

Formuleer een verhelderingsvraag bij de tekst van Plato.

Terugkoppeling op de vraag:

Voorbeelden van verhelderingsvragen bij de tekst:

1. Wat bedoelt Socrates in alinea 2, waar hij stelt dat de wijsgeer de ziel los moet maken van het lichaam? Hoe zou de wijsgeer dit kunnen doen volgens Plato?
2. Socrates definieert in alinea 7 ‘de dingen in het algemeen’ als ‘de werkelijkheid van alles zonder uitzondering, wat ieder ding afzonderlijk is’. Wat bedoelt hij precies met ‘de werkelijkheid van alles zonder uitzondering’? Welke dingen zouden hier onder vallen? En welke niet?

Instructie:

1. Lees [Plato, Politeia VI](#)
2. Bekijk het onderstaande filmpje over Plato's grotanalogie
3. Maak dan de zelftoets.

4 vragen 0 poging(en)

Instructie

Deze zelftoets bestaat uit een aantal open vragen. Lees eerst de tekst van Plato's Politeia zorgvuldig door en bekijk het filmpje over Plato's grotanalogie. Beantwoord vervolgens de vragen in deze zelftoets. Nadat u de vragen heeft ingediend krijgt u een terugkoppeling en kunt u uw eigen antwoorden vergelijken met het modelantwoord.

De antwoorden op de zelftoets worden *niet* beoordeeld door de docent. Ze zijn bedoeld om u te helpen de inhoud van de teksten te verwerken.

Overzicht

PAGINA 1

1. Kopie van De analogie van de lijn Beantwoord

PAGINA 2

2. Kopie van Vergelijking lijn- en grotmetafoor I Beantwoord

PAGINA 3

3. Kopie van Vergelijking lijn- en grotmetafoor II Beantwoord

PAGINA 4

4. Kopie van Vergelijking lijn- en grotmetafoor III Beantwoord

Algemene terugkoppeling:

U heeft de zelftoets afgerond. U heeft nu waarschijnlijk een beter begrip gekregen van de tekst van Plato.

nvdr.: aantal toelichtingen grot-allegorieën (1e van module filo op youlearn)

https://youlearn.ou.nl/web/cb0204/cursus/-/coursenavigator/12528184?_nl_ou_dlwo_courseview_WAR_nloudlwocourseplanportlet_facesViewIdRender=%2Fhtml%2Fviewer%2FcourseNavigator.xhtml 8'00 E, NL ott

idem maar alleen E én E-ott: https://www.youtube.com/watch?v=_dlmsULpgjI

<https://www.youtube.com/watch?v=vVO7DcUM5wU> 3'19 E, NL ott

kort, grappig, uitgebreid in boodschapgeving; mooie verkleinde vorm van yOUlearn

<https://www.youtube.com/watch?v=A0hFXQxWweM> 9'32 NL

ook o.k., maar niet volledig compatibel met opzet module

<https://www.youtube.com/watch?v=FBPxPAHi3lA> 57'28 E

les van 60'dus lang, maar v.a. 43'15 wordt de lijn ± toegelicht volgens deze opdracht met relevante conclusie op 55', enz; (wereld onder ja, maar betere wereld boven!) Ari -! Ook toffe leerkracht?

1 KOPIE VAN DE ANALOGIE VAN DE LIJN

Voer de instructies over het tekenen van ‘de analogie van de lijn’ (*Politeia* pp. 318-319) op papier uit. Hoe ziet je figuur eruit?

Terugkoppeling op de vraag:

Klik op de link hieronder en je ziet de ‘lijn’, weliswaar Engelstalig. Deze lijn krijg ik niet overgezet in dit docu. Wie dat wel lukt kan me dat mailen! Op yOulearn komt de lijn wel duidelijk aan.

<https://youlearn.ou.nl/documents/212751074/212756302/Plato+analogie+lijn.gif/410db009-ae5a-b14b-cab0-1933c51f72c5?t=1516207049000>

idem:

<https://youlearn.ou.nl/documents/212751074/212756302/Plato+analogie+lijn.gif/410db009-ae5a-b14b-cab0-1933c51f72c5?t=1516207049000>

De lijn van Plato is in elk geval verdeeld in twee domeinen: de onzichtbare, ware, onvergankelijke werkelijkheid (de wereld van de Ideeën) en de zichtbare, veranderlijke schijnwerkelijkheid (de wereld van de zichtbare dingen).

Dit kunnen we duidelijker voor ogen krijgen met behulp van een voorbeeld: een bed, om een voorbeeld van Plato zelf te nemen. In de ideeënwereld bestaat een Idee ‘bed’. Een bed is terug te brengen tot mathematische vormen (lijnen, geometrische figuren). Als ik nu een concreet bed vervaardig, zijn we bij de zichtbare dingen aanbeland: in de zichtbare wereld bestaan afspiegelingen van de Idee ‘bed’, namelijk de bedden die wij gemaakt hebben, die we aan kunnen raken en waar wij op slapen. Als ik nu een bed teken, of fotografeer, heb ik feitelijk een afbeelding van een afbeelding: het materiële bed zelf is al een afbeelding van het Idee ‘bed’, en mijn schilderij of foto is weer een afbeelding van deze afbeelding.

Omdat nu de Ideeën de enige ware werkelijkheid zijn volgens Plato, neemt niet alleen de werkelijkheidswaarde, maar ook de waarheidswaarde af wanneer je daalt in de hiërarchie. Van de schaduwen, die het minst werkelijk zijn, kunnen we daarom geen kennis hebben, maar alleen vermoeden of gissing. Van de zichtbare dingen, die iets meer werkelijkheid bevatten dan de schaduwen, maar minder dan de mathematische figuren, kunnen we ‘mening’ hebben (maar geen kennis). Alleen van de ideeën, die het meest werkelijk zijn, kunnen we echte kennis hebben volgens Plato. Al onze kennis betreft zich daarom op de Ideeën. Concreet wil dat zeggen dat als we kennis hebben van een boom, dit betekent dat we kennis hebben van de Idee ‘boom’, niet van individuele bomen. De zon is in dit alles het hoogste object in de zichtbare wereld, zoals het Goede de hoogste is onder de Ideeën. De zon verleent de dingen zichtbaarheid en ons het vermogen om te zien. Op dezelfde manier verleent het Goede in de onzichtbare, onveranderlijke wereld de kenbaarheid aan de Ideeën en bemiddelt het de kennis ervan.

Het is overigens interessant dat de meeste interpretatoren veronderstellen dat het deel van de Ideeën op de lijn groter is dan het deel van de zichtbare wereld. In de tekst staat dat namelijk niet, lees het nog maar eens na! Er staat wel dat de lijn in twee ongelijke delen wordt verdeeld,

maar er staat niet welk van die delen de zichtbare werkelijkheid en welk de kenbare werkelijkheid representeert. Meestal wordt het inderdaad wel zo verbeeld, met het argument dat zowel de kenbaarheid als de 'zijnswaarde' van de abstracte wereld groter is dan die van de zichtbare werkelijkheid. De hiërarchie die in de tekst wordt aangeduid, wordt dan verbeeld door de lengte van de lijndelen.

In werkelijkheid weten we echter niet zeker of Plato zich de Ideeënwereld of juist de zichtbare wereld voorstelde als het grootste deel, en er zijn ook goede redenen te bedenken waarom het juist andersom zou zijn: van alle concrete dingen die deelnemen aan een bepaald Idee, zijn er immers velen, terwijl er maar een Idee tegenover staat. Als de zichtbare dingen tegenover de Ideeën staan als veelheid tegenover eenheid, dan is het logischer dat het kleinste deel van de lijn is toebedeeld aan de Ideeën.

2 VERGELIJKING LIJN- EN GROTMETAFOOR I

Plato's analogie van de grot, die in het filmpje wordt uitgelegd, is net als de analogie van de lijn bedoeld als een uitleg of illustratie bij de Ideeënleer. De twee metaforen lopen in zekere zin parallel aan elkaar. Welk deel van de lijn correspondeert met de toestand in de grot en welk deel met de toestand erbuiten?

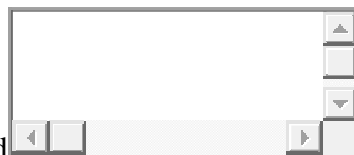
Noteer hier uw antwoord

Terugkoppeling op de vraag:

Het onderste deel van de lijn, de wereld van het zichtbare, correspondeert met de toestand in de grot. Het bovenste deel van de lijn, de wereld van het kenbare, correspondeert met de toestand buiten de grot.

3 VERGELIJKING LIJN- EN GROTMETAFOOR II

Het onderste deel van de lijn is verdeeld in 'afbeeldingen/verbeelding' en 'zichtbare dingen/overtuiging'. Met welke twee fasen in de grotmythe corresponderen deze?

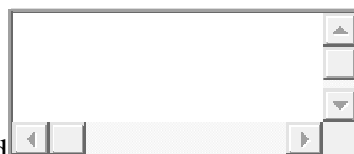
Noteer hier uw antwoord

Terugkoppeling op de vraag:

Het niveau van de afbeelding/verbeelding correspondeert met de fase waarin de gevangenen geketend zijn en alleen de schaduwen op de wand kunnen zien. Het niveau van de zichtbare dingen/overtuiging correspondeert met de fase waarin de gevangene is bevrijd en voor het eerst de 'zichtbare dingen' kan zien: de voorwerpen die voor het vuur worden gehouden en die de schaduwen veroorzaken.

4 VERGELIJKING LIJN- EN GROTMETAFOOR III

Het bovenste deel van de lijn is verdeeld in 'mathematische objecten / denken' en 'ideeën / kennis'. Met welke fasen in de metafoor van de grot corresponderen deze?

Noteer hier uw antwoord

Terugkoppeling op de vraag:

Het niveau van het denken correspondeert met de fase waarin de vrijgelatene verblind wordt door de zon en slechts de schaduwen kan zien. Het niveau van de kennis correspondeert met de fase waarin de vrijgelatene langzaam de werkelijkheid en de zon kan zien.

Aristoteles

Aristoteles was een leerling van Plato en zijn filosofie heeft zich duidelijk onder de invloed van het **platonisme** ontwikkeld. Soms neemt Aristoteles elementen van Plato's denken over. Zo deelt hij bijvoorbeeld Plato's kritiek op de materialistische natuurfilosofie van veel presocratische filosofen. In de meeste gevallen echter is de invloed van Plato eerder een negatieve: veel hoofdelementen van Aristoteles' filosofie zijn terug te voeren op een bewust **kritische reactie** op het platonisme.

Instructie:	<ul style="list-style-type: none">• Lees uit het handboek: pp. 47-57.• Bekijk de Video over Aristoteles en ook de extra uitleg over Substantie en accidenten in de volgende items.• NB. Vergeet niet u <i>tijdig</i> in te schrijven voor Deeltentamen I (zie het Rooster voor de data van het tentamen en bekijk nog eens de tentamenprocedure van de OU).• Als u klaar bent met het bestuderen van de stof over de Oudheid kunt u de Zelftoets Oudheid maken.
--------------------	--

Video – Aristoteles Durf te denken 2'33

Substantie en accidenten

Een **accident** is volgens Aristoteles een toevallige, **niet-wezenlijke** eigenschap van een substantie. Een accident kan dus niet op zichzelf bestaan. Bijvoorbeeld: op straat komen we *wel* een roodharige man tegen (man = substantie, roodharig = accident), maar geen loslopende 'roodheid' of 'behaardheid'. Accidenten vallen dus altijd toe aan een substantie. Met een filosofische term **inhereren** ze in een substantie.

Accidenten kunnen bovendien veranderen zonder dat de substantie zelf verandert: als Aristoteles eerst zwart haar heeft en daarna grijs, is hij nog altijd Aristoteles, maar als Aristoteles aan het einde van zijn leven verandert in een levenloos lichaam (een verandering van substantie!) is hij niet langer Aristoteles. Een accident verschilt trouwens ook van een attribuut, omdat een **attribuut een wezenlijke** eigenschap is, die dus niet kan veranderen zonder dat de substantie verandert. Een blauwe cirkel die groen wordt (een accidentele verandering), is nog altijd een cirkel; een cirkel die niet meer rond is, is geen cirkel meer.

Uiteraard zit er ook wel een grens aan de veranderbaarheid van accidenten, zoals dit raadsel laat zien:

Raadsel: Waarom is een olifant groot, grijs en gerimpeld?

Antwoord: Omdat hij, als hij klein, wit en glad was een aspirine zou zijn...

Hieronder ziet u het beroemde schilderij *De Atheense school* van Rafaël afgebeeld. Op de tweede afbeelding kunt u zien welke filosofen Rafaël heeft afgebeeld. Let op: andere afbeelding: raadpleeg yOUlearn

Rafaëls De Atheense school

Op de website staat de afbeelding (verbeelding?) eerst zoals we ze overal terugvinden; daaronder staat dezelfde afbeelding maar dan met de namen van de betreffende filosofen; het schilderij is van de 15^e eeuw en getuigt van een eerste hoogtepunt – na een eerste start van Petrarca, Boccaccio e.a. - van de herbeleving cq. vernieuwde belangstelling voor de klassieke oudheid, en dan wel vooral voor de Griekse cultuur. nvd.

Zelftoets IV - Oudheid

Zelftoets	Als u alle stof over de oudheid heeft bestudeerd kunt u onderstaande zelftoets maken.
------------------	---

13 vragen 0 poging(en)

Instructie

Deze zelftoets bestaat uit dertien vragen. Nadat u een antwoord heeft geformuleerd kunt u een modelantwoord opvragen. Uw vragen worden niet nagekeken door de docent.

Overzicht

PAGINA	1. Filosofie en mythe	beantwoord
	2. logica en ontologie	beantwoord
	3. Socrates	beantwoord
	4. Kennis	beantwoord
	5. Parmenides en Heraclitus	beantwoord
	6. Plato	beantwoord
	7. Een afbeelding van een afbeelding	beantwoord

1 FILOSOFIE EN MYTHE

De filosofie begon toen gebroken werd met de mythe. Leg uit waarom de mythe wordt beschouwd als voorfilosofisch. LET OP: om deze vraag te kunnen beantwoorden zult u ook kort in moeten gaan op de vraag wat filosofie is.

Terugkoppeling op de vraag:

De eerste filosofen zetten zich af tegen de mythen, zowel wat betreft hun inhoud als wat betreft hun methode. Deze mythen boden weliswaar een verklaring van de vraag naar het waarom van de dingen, maar zij hanteerden daarbij geen enkel historisch of relativerend perspectief (cfr. geboorte/ontstaan Athena bt.p.17 of Venus). De mythe stond dan ook niet ter discussie. De mythe had met de filosofie gemeen dat ze ontstond uit een interesse om te verklaren en te weten (en zelfs om te beheersen), maar de mythe was in tegenstelling tot de filosofie **niet kritisch**.

De filosofie ontstond volgens het handboek op het moment dat het denken kritisch werd ten aanzien van wat voordien als vanzelfsprekend gold. Dat kon dus alleen maar gebeuren wanneer een eerdere manier van denken alsook de eigen manier van denken in twijfel getrokken werd. Kenmerkend voor de filosofie is dan ook dat zij een reflexieve kritiek is op gevestigde vormen van weten. De mythe wordt daarom **voorfilosofisch** genoemd, omdat zij geen onderwerp van reflectie was: de mythe was een **gesloten verklaringsmodel**, sterk gekoppeld aan het heilige en de godenwereld, waarop niet gereflecteerd werd. Pas toen het denken obstakels opwierp voor zichzelf, door ook zijn eigen activiteit tot voorwerp van kritiek te maken, ontstond de filosofie.

2 LOGICA EN ONTOLOGIE

Het handboek stelt dat de natuurfilosofen een parallel tussen de logische verklaring en de ontologische ordening van de realiteit veronderstelden. Wat wordt hiermee bedoeld?

Uw antwoord

- De natuurfilosofen gingen ervan uit dat de structuren van ons denken en de structuren van de werkelijkheid buiten ons denken naast elkaar bestaan, maar volstrekt niets met elkaar van doen hebben.
- De natuurfilosofen gingen ervan uit dat de structuren van ons denken verschillen van de structuren van de werkelijkheid buiten ons denken.
- De natuurfilosofen gingen ervan uit dat de werkelijkheid buiten ons denken niet logisch is geordend.
- De natuurfilosofen gingen ervan uit dat de structuren van ons denken gelijk zijn aan de structuren van de werkelijkheid buiten ons denken. Juist (hb.p.30, kader)

Terugkoppeling op het gegeven antwoord:

Uw antwoord is juist.

Aantal behaalde toetspunten: 1 / 1

Terugkoppeling op de vraag:

De natuurfilosofen gingen ervan uit dat de structuren van ons denken gelijk zijn aan de structuren van de werkelijkheid buiten ons denken. Er bestaat dus volgens deze zienswijze een directe band tussen onze (logisch geordende) kennis en de (ontologisch geordende) werkelijkheid buiten ons verstand. Met andere woorden: ik kan ervan uit gaan dat mijn kennis en het object van mijn kennis met elkaar overeenstemmen, met als gevolg dat als ik iets inzie (deze boom heeft groene bladeren) ik erop kan vertrouwen dat dit in werkelijkheid ook het geval is (er bestaat in werkelijkheid een boom met groene bladeren).

3 SOCRATES

Met Socrates verschuift de interesse van de klassieke filosofie van de natuurfilosofie naar de moraal. Hoe hangt de moraal samen met de kennis van de waarheid in de filosofie van Socrates?

Terugkoppeling op de vraag:

Socrates gaat ervan uit dat ‘deugd gelijk is aan inzicht’ en dat als we het goede kennen we er ook **naar handelen**. Wie kennis heeft van de deugden wordt volgens Socrates dus als vanzelf deugzaam. Dit betekent ook dat kennis van de waarheid nodig is om een deugzaam

leven te leiden. (m.a.w. als mensen verkeerd handelen is dat te wijten bij gebrek aan kennis van het deugzame: dit argument ook later door het X-dom overgenomen)

4 KENNIS

In de Oudheid stelt het probleem van denken en zijn zich in termen van ‘zijn’ tegenover ‘worden’. De waarneming dat alles in de concrete werkelijkheid steeds verandert leidt tot de vraag hoe we dan kennis kunnen verwerven van die werkelijkheid.

Maar waarom ging men er in de eerste plaats eigenlijk van uit dat we geen kennis kunnen verwerven van een veranderende werkelijkheid?

Terugkoppeling op de vraag:

Het antwoord op deze vraag hangt samen met de gehanteerde definitie van kennis. Kennis heeft altijd betrekking op vastheid, universele geldigheid en uniformiteit. Immers, als ik weet dat een vogel een met veren bekleed warmbloedig gewerveld dier is dat vleugels heeft en zich door eieren voortplant, dan vat ik daarmee iets algemeen en onveranderlijks over vogels. Ook als ik weet dat water (in onze atmosfeer) gaat koken bij 100 graden Celsius, wordt dit alleen als kennis aangemerkt als dit morgen weer zo is, en overmorgen weer. Met kennis vatten we dus iets onveranderlijks en universeels. Het **probleem** is nu dat deze ‘vastheid’ en ‘universaliteit’ niet worden waargenomen in de zintuiglijke werkelijkheid: deze is immers continu in verandering en bovendien neem ik in de werkelijkheid alleen maar particuliere (individuele) dingen waar, zoals mijn vogel Lorre, en geen universele dingen zoals “vogelheid”. Dit leidt in de Oudheid bij filosofen tot de **conclusie** dat de veranderlijke, particuliere werkelijkheid die met onze zintuigen wordt waargenomen **geen criterium** kan bieden voor onze onveranderlijke, universele kennis. Daarom rijst de **vraag** waarop ware kennis zich dan *wel* betreft: op een ware werkelijkheid, anders dan de zintuiglijke?

5 PARMENIDES EN HERACLITUS

Welke twee uitersten kiezen Parmenides en Heraclites in het debat over ‘zijn’ en ‘worden’?

Terugkoppeling op de vraag:

Parmenides stelt dat de ware werkelijkheid door de **rede** wordt gevonden, en wel in het universele, ene, onveranderlijke, noodzakelijke zijn (**eenheid**). Heraclites kiest het andere uiterste en stelt dat de ware werkelijkheid door de **zintuigen** wordt gevonden, en wel in de **veelheid** van de concrete, veranderlijke fenomenen. Verandering en worden is volgens Heraclitus wezenlijk voor de orde van de wereld, terwijl het onveranderlijke zijn volgens Parmenides wezenlijk is voor de orde van de wereld.

6 PLATO

Wat is de grondidee van de filosofie van Plato?

Terugkoppeling op de vraag:

De grondidee van de filosofie van Plato is dat de ware werkelijkheid NIET te vinden is in het zintuiglijke, maar elders, in een begrippelijke, kenbare wereld: de Ideeënwereld.

7 EEN AFBEELDING VAN EEN AFBEELDING

Plato verdeelt de wereld in twee domeinen: enerzijds heb je de onzichtbare, ware, onvergankelijke werkelijkheid (de Ideeën) en anderzijds de zichtbare, veranderlijke schijnwerkelijkheid. Verklaar met behulp van deze tweedeling waarom Plato een tekening van een bed een ‘afbeelding van een afbeelding’ noemt.

Terugkoppeling op de vraag:

Plato stelt dat de relatie tussen de twee domeinen, de zichtbare en onzichtbare, er een is van ‘nabootsing’ (*mimèsis*) of ook wel ‘deelhebbing’. Een ding in de zintuiglijke werkelijkheid noemen we bijvoorbeeld ‘groot’ als het deelheeft aan de idee van ‘grootheid’. Stel je hebt nu een bed. In de ideeënwereld bestaat de Idee ‘bed’. Als er nu dus een concreet bed wordt vervaardigd zijn we bij de zichtbare dingen aanbeland: namelijk bij de bedden die wij gemaakt hebben, die we aan kunnen raken en waar wij op slapen. Dit bed is volgens Plato een afspiegeling of nabootsing van de Idee ‘bed’. Als ik nu vervolgens een bed teken, of fotografeer, heb ik feitelijk een afbeelding van een afbeelding: het materiële bed zelf is al een afbeelding van het Idee ‘bed’, en mijn schilderij of foto is weer een afbeelding van deze afbeelding.

8 KENNIS VOLGENS PLATO

Waarom kunnen we volgens Plato geen kennis hebben van de zichtbare werkelijkheid?

Terugkoppeling op de vraag:

Voor kennis is inzicht in de ware werkelijkheid vereist. Volgens Plato zijn de Ideeën de

enige werkelijkheid. Dat betekent dat niet alleen de werkelijkheidswaarde, maar ook de waarheidswaarde afneemt wanneer je daalt in de hiërarchie van zijnden. Van de schaduwen, die het minst werkelijk zijn, kunnen we daarom geen kennis hebben, maar alleen **gissing**. Over de zichtbare dingen, die iets meer werkelijkheid bevatten dan de schaduwen, maar minder dan de mathematische figuren, kunnen we een '**mening**' hebben (maar geen kennis). Alleen van de ideeën, die het meest werkelijk zijn, kunnen we echte kennis hebben volgens Plato. Al onze kennis betreft zich daarom op de Ideeën. Dat wil zeggen dat als we zeggen kennis te hebben van een boom, dit betekent dat we kennis hebben van de Idee 'boom', niet van individuele bomen. De achterliggende gedachte is dat kennis altijd is gericht op vastheid, uniformiteit en universele geldigheid. Plato concludeert daaruit dat het object van onze kennis onveranderlijk moet zijn.

9 HYLEMORFISME

Waarom wordt het Aristotelische filosofische systeem ook wel 'hylemorfisme' genoemd?

Terugkoppeling op de vraag:

Aristoteles maakt onderscheid tussen materie (*hylè*) en vorm (*morfè*). Elke substantie, elk concreet ding, ontstaat doordat er een vorm wordt opgelegd aan de materie die in zichzelf onbepaald is, maar wel bepaalbaar. Vorm en materie komen altijd samen voor en kunnen alleen worden onderscheiden (d.w.z. afzonderlijk worden beschouwd) door ons kenvermogen (ze kunnen in werkelijkheid dus niet van elkaar worden losgemaakt). Omdat alle concrete dingen volgens Aristoteles bestaan uit materie en vorm, wordt zijn filosofische systeem 'hylemorfisme' genoemd.

10 TELEOLOGIE

De filosofie van Aristoteles is 'teleologisch'. Wat wordt bedoeld met 'teleologie'?

Terugkoppeling op de vraag:

Teleologie (van *telos*, doel) betekent doelgerichtheid. Een teleologische verklaringwijze neemt als uitgangspunt de doelmatigheid van de dingen en stelt dus ook altijd de **waarom-vraag**. Waarom hebben wij ogen? Omdat wij kunnen zien. De teleologie gaat daarbij uit van de planmatigheid van de natuur: alle dingen dienen ergens toe.

N.B. Hoewel vandaag de dag nog altijd teleologische verklaringen worden gehanteerd, werd met Charles Darwin de gedachte verlaten dat alles in de natuur doelgericht is. Deze gedachte werd vervangen door het idee dat zich in de natuur een proces voltrekt dat onbedoeld is, zonder voorbedacht plan. Het menselijke oog is ontstaan door een eeuwenlang proces van natuurlijke selectie, waarbij de best aangepaste vorm van het oog is blijven bestaan. Ons oog is dus niet 'ontworpen' omdat het kan zien, maar het is ontstaan door te zien.

11 ARISTOTELES CATEGORIEËN

Wat wordt bedoeld met de uitspraak dat Aristoteles' categorieën (substantie en de negen accidenten: tijd, plaats, hoedanigheid, kwantiteit, kwaliteit, ondergaan, houding, aanhebben, activiteit) zowel een logische als een ontologische functie hebben?

Terugkoppeling op de vraag:

Bij Aristoteles vervullen de categorieën een logische en een ontologische functie: dat wil zeggen dat de categorieën worden gebruikt in ons denken en spreken over de werkelijkheid, maar dat het ook *zijnswijzen* in die werkelijkheid zijn. Met andere woorden: de categorieën bestaan niet alleen in ons denken, maar zijn ook een uitdrukking van de structuur van de werkelijkheid zelf.

12 VERANDERING BIJ ARISTOTELES

Met welke twee begrippenparen verklaart Aristoteles verandering? Leg met behulp van deze begrippenparen uit hoe de overgang van een zaadje naar een bloem volgens Aristoteles in zijn werk gaat.

Terugkoppeling op de vraag:

Aristoteles verklaart verandering met behulp van de begrippenparen act en potentie enerzijds en materie en vorm anderzijds. Elke bestaande constellatie van materie en vorm is in principe een actuele toestand (een verwerkelijkt ding), maar die kan overgaan in een andere toestand, omdat elke werkelijkheid het vermogen in zich draagt om verandering te ondergaan. Die mogelijkheid of potentie is doelgericht.

Toegepast op het zaadje en de bloem: een zaadje is bijvoorbeeld in act als zaadje (de materie heeft de vorm van een zaadje en is als zodanig ‘gevormd’, verwerkelijkt of geactualiseerd), maar het zaadje heeft ook het vermogen om een bloem te worden. Die potentie wordt doelgericht genoemd, omdat het zaadje niet de mogelijkheid heeft om een boekenkast te worden. Het zaadje streeft er dus naar om zich te ontplooien als bloem. Dat gebeurt door een verandering van vorm: de vorm van het zaadje maakt geleidelijk plaats voor de vorm van een bloem: het bloem-worden is de actualisering van wat in potentie al aanwezig was. Of, met andere woorden, geleidelijk wordt in de materie van het zaadje de vorm gerealiseerd die als doel gegeven was. De oude vorm, die van het zaadje, gaat daarbij verloren.

13 ARISTOTELES OORZAKENLEER

Bekijken we nu het vervaardigen van een artefact, laten we zeggen een mes, vanuit het perspectief van de oorzakelijkheid: welke oorzaken zou Aristoteles onderscheiden in het maakproces?

Terugkoppeling op de vraag:

1. Materie-oorzaak: het staal of de steen waaruit het mes wordt vervaardigd;
2. Bewerkende of efficiënte oorzaak: de smid die het mes vervaardigt;
3. Vormoorzaak: de mes-vorm;
4. Doeloorzaak: het mes wordt gemaakt om mee te snijden, dus het uitoefenen van die functie is de doeloorzaak.

↓ blz.hb.

11 VOORWOORD hb. p.11-12

- Doel: 1° kennismaking / oriëntatie
- Optie: historische lijn:
 1. je ziet filo-evolutie i.r.t. ...
 2. opvolgen van - ook vroegere – discussie verwachting: eigen denken ...
- metafoor rariteitenkabinet **zt.0,2** bt.p.15
- **centraal:** hoe denken / tot wrklhd (~zijn) **zt.1,1** (penser la réalité; hoe de wrklhd cq. het zijn te denken)
- v.u. subject (S) **zt.0,3** bt.p.15 (substantie, drager v h denken vs. object: het voorwerp, het ding, de andere)
 1. oudheid – ME wrklhd↑ realisme hf.1,2
 2. moderne tijd rol subject ↑ hf.3 zie p. 21-24 p.7 uitwerking
 3. hedendaags kritiek op subject ↑ hf.4 A
- én 1800-2020: ook wetenschap >> hf.4 B
-

13 INLEIDING over ... p.13-24

1. vertrouwdheid en verwondering

- dagdagelijks automatisme, vertrouwdheid ↔ andere ervaring (kan anders) confrontatie, niet zo evident, weg vanzelfsprekendheden én aldus vele vragen
- aldus schok: destructief maar evenzo creatief, productief e.v. aanleiding tot **verwondering** ofte na-denken ~wezenlijk ~ archè² (oer) (Plato) vs grondslagen filo

2. verwondering en contingentie **zt.0,4** bt.p.15-16

- hoezo verwondering: het had evengoed *anders* kunnen zijn! ... toevalligheden = contingent
- ‘er zijn’ vs ‘zo zijn’ het feitelijke ↔ het mogelijke ~ wel theoretisch ↔ tenzij vertwijfeling of effectief zinverlies = existentieel
- het feit had anders mogelijk kunnen zijn = contingent ↔ noodzakelijk
- al wat feitelijk gegeven is, is daadwerkelijk contingent? de verwondering?

verwondering contrasteren met ander mogelijkheden

- feitelijk niet persé daadwerkelijk contingentie
- toevalligheden = contingentie
- niet noodzakelijk

3. contingentie en orde

- al.1 volstreekte radicale contingentie dan extreme desoriëntatie ↔ dus nood à orde: cfr. geheugenverlies en autisme
- al.2 verwondering: o.k. contingentie maar hierop reflectie ordening contingentie
-
-

² Oorsprong, beginsel, principe en cfr. begrippen als arch-itect, arch-ief, arch-eologie

4. denken als ordenen

- taak denken: ordenen, beheersen van contingentie, dus actief aandeel
- casus: cultuurverschillen zoals ♂ / ♀, goden / mensen, eetbaar / niet -
- denken best onafhankelijk ngl van al dan niet contingentie ervaringen
- geconstrueerde overzichtelijke interpretatiesamenhangen ↔ !! stolling, stagnatie
- contingentie beheersen ↔ !! verdedigen, versterken v h verworvene
- dubbele rol v denken: 1. ontwikkeling smhang 2. opnieuw volgende verwondering
- historisch nogal wat denkvormen: wet., religie, mythen, magie ...én denktradities
- casus: contingentie van wetenschap, kunst e.a. (een vb.van denkvorm)
- denken nooit voltooid ↔ verwondering niet uit te schakelen
- casus: ♀-emancipatie: 19e – 1948 – 2018 blijf verwonderen!

5. filosofische verwondering

- vertrekpunt onaantastbaar impact >>
- maar feitelijkheden: waar of niet???
- geradicaliseerde verwondering: mogelijkheid(svoorwaarden) v h feit ~ gradaties!
- fundamenteel: denken vs. wrklhd en hoe wrklhd in ons denken altijd die afstand!

6. denken en zijn

- denken /³wrklhd = **kernprobleem**, spanningsverhouding, uitdaging, wel constitutief,
- ofte denken/zijn (ontologie): ... fundamentele basisvragen
- denken en zijn = realiteit, wr
- rits vragen! p.21
- aldus denken en zijn gefocust op
- 1. epistemologie: ware kennis: denken + zijn = realiteit, wrklhd, (feitelijkheid)↔doxa
- 2. metafysica : ware wrklhd ofte filo over waar fundament van eigenlijke werklkhd

7. historische evolutie ofte: opvallende cesuren in (verhoudingsvraag)evolutie

- oudheid en ME denken ligt aanvankelijk **boven/buiten** de mens maar oorsprong
↓
realisme 1. in de intelligibele wrklhd (bv. ideeënwereld Plato)
2. in de goddelijke scheppingskracht
zijnde ware wrklhd = stabiele, universeel en kenbare (epistemologie!)
principes ↔ vertroebeld door worden en veranderlijkheid
zintuigelijke wereld (empirie) en dat in realisme-model (~ in zz!
ascese vs???) m.a.w. waarheid ligt buiten de mens Waar zit het
denken van Paul Van Ostayen als hij stelt: Ik ben een god in mijn gedachten?
- cesuur ~ ↓paradigmashift!!!
- **moderne tijd** wending (**centrering**) naar het **subject**; waarheid/denken/wrklhd
↓
idealisme **in/binnen** de mens; verheven, autonoom, oppermachtig,
zelfgenoegzaam zich als actief abstract autonoom subject
positioneert t.o.v. wrklhd = passieve inerte, heteronome,
maakbare object → typ.tegenstelling
nu idealisme (kon hiervoor niet). Nu S → O op wolk en niet S ← O

³ Indien het teken '/' zonder interpunctie wordt geschreven, dan in principe te lezen als: de *verhouding*, hier dus: de verhouding tussen denken en werkelijkheid; maar soms, gezien lay-out tekst, niet altijd zo; sorry!

- hedendaagse tijd
↓
én én
- 19e: verzet → **decentrer**ing v h subject; ontmaskering illusie, S niet contextloos, niet verheven enz.; geen tegenstelling tussen S en O, maar sterke onlosmaakbare band; gespletenheid, verlies van grip, transparantie en vast referentiepunt ook >> ??? → van tegenst. realisme – idealisme naar mengeling met relativisme en scepticisme erbij

S	O
↓	↓
actief	inert
autonoom	heteronoom
productief	maakbaar
zelfgenoegzaam	

Hfdst. 1 op zoek naar **stabiele** wrklhd Oudheid (6^ev – 6^en) p.25-57

25

1. Ontstaan 6^e v X = scharnierpunt ratio ↔ mythe

1.1. Van mythos naar logos **zt.IV,1**

- oraal, sacraal, mythisch - symbolisch, mysterieuze goddelijke krachten
- buiten de tijd; tijdloos, van nature orde
- vastgelegd 8^e -7^e v X door Homeros en Hesiodus *Theogonie*: genealogie goden ~ ontstaan wereld; antropomorfe goden; wel verklaring maar niet kritisch; <https://nl.wikipedia.org/wiki/Theogonia>
- 6^e v X: op schrift (Peisistratus): veranderende wereldbeschouwing ... interpretaties ~ kritiek op immorele natuur goden↑ en dus op zoek naar uitleg en rationele verklaring ↔ verhaaltjes mythen ofte '**Griekse wonder**', maar radicaal? Nee!
- Waarom spreken we van mytho-logie 28 ~strategie! Maar toch gaandeweg ...
- universaliteit v d rede ~ **theoria** = op afstand, kennisideaal én kennis omwille v d kennis ↔ nut desacralisering
- wezenlijk verschil met Egypt. /Babyl.: geen uitbouw v globaal systeem v weten maar wel van praktijk

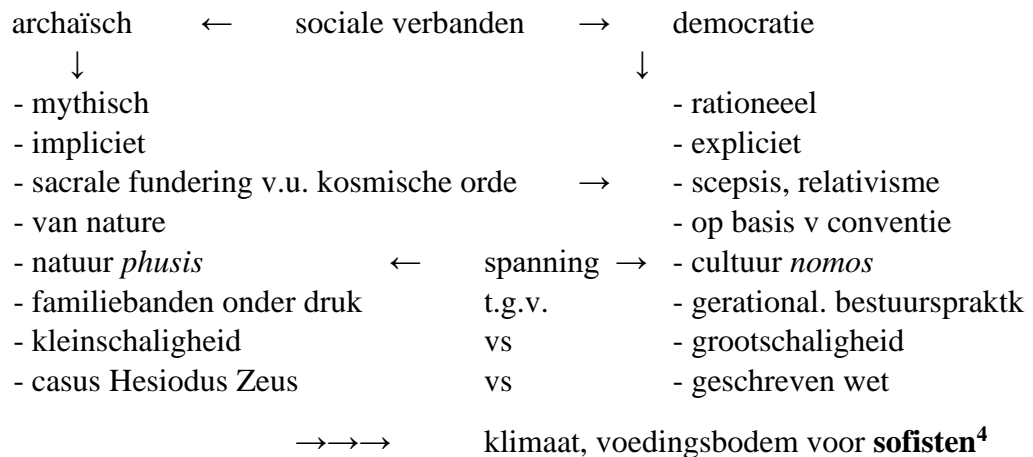
1.2. De natuurfilo: op zoek naar de 'oer-stof'

- stap vr stap meer logos en theoria: behoefte à sofoi: 1.er is orde i d natuur/kosmos: rationeel te verklaren en 2.ook immanente krachten m.a.w. weg met bovennatuurlijke externe factoren naar materialistisch én oerstof (water, lucht) én logica ↔ weg goden!
- eerste filo's zijn nat.filo's contrast citaat Plutarchus
- 30: logische orde = onto-logische orde (tot ver in moderne tijd!) **zt.IV,2** bt.p.32

1.3. Relativisme sofisten

- keerzijde v d onttovering (geen sacrale fundering meer): evidentie/verantwoording van vroeger w problematisch m.a.w. aanleiding tot scepsis en relativisme: en aldus democratische ontwikkelingen mogelijk (kwestie van mtsch.polit. e.a.conventies):

stadstaten, weg koninkrijken én vorst; parallel: profiel stadstaat ~ beeld natuur 31

- Protagoras: *mens maat v alle dingen* ... (mensura = Fr.: mesurer = meten, maat)
(wat zegt/stelt hij? Wie staat centraal vs wie? Stel dat hij die uitspraak zou plegen ergens ME: wat dan?)
- wel gevaar voor absolute maatstaf ... dan de zgn. retorische sofisten!
- 32 Welke kloof ontstaat er tussen Plato (Socrates) en de sofistenpraktijk? In hoeverre sprake van een pejoratieve bijklank?
- bij Socrates is kennis: wijsheid, inzicht = deugd
- bij sofistenpraktijk gaat het om retoriek in de zin van overtuigen = krijgen, graaien

1.4. Socrates zt.IV,3 bt.p.33

- maatstaf mens: deugd = inzicht waarhd ~ verinnerlijking (je handelt er dus naar)
m.a.w. logos = om 'schijnweten' te ontmaskeren ↔ machtsmiddel / monoloog ↓ !!
- **horzelfunctie**: geveinsde onwetendheid – ironie ~eigenwaan – (aporie: open eind, geen antwoord, ook niet de bedoeling!) via dialoog
- (kader: proces – apologie – aanklachten: goden, jeugd)

1.5. Post-klassieke Oudheid 3^e v – 5^e n X

- Hellenistische (beschaving!) en nadien Romeinse veroveringsdrang >>
- neveneffect: schaalvergroting, centralisering, wereldburgerdom - kosmopolitisme – abstract ↔ individualisering (op jezelf teruggeworpen) en levenskunst (leren in scholen) en positionering hierin van X-dom (zou het X-dom zich hebben kunnen verspreiden in de context v d antieke Oudheid?)
- In hoeverre verandert 'wijsbegeerte' gaandeweg 3^e n X e.v. 35? En Plato en Ari?⁵

⁴ Ambivalente leraren, zoals hb aangeeft; 1^e generatie (pre-socratisch), w.o. Protagoras eerder oprecht maar ten tijde van Athene's topdemocratie (2^e generatie) niet altijd vrij van machtsmiddel!

⁵ Kosmopolitisch, individualisering, levenswijsheid vs theoretische reflectie: althans bij epicuristen en stoïcijnen, minder bij Platoonse en Aristotelische scholen (waren overigens in de minderheid!)

2.2 PLATO 428-347 = 80 jr!

hb. p. 38-46

- 1° wrkl syst. filo = allesomvattend p e m o k = eenheid
- maar in dialogen P afwezig → fictieve discussie w.i. meestal S centraal ↔ eigen opvatting? → interpretatie???
- (echter: wel inhoud! nog steeds in top 3 filo)
- over 50 jr heen: wel duidelijk conceptisch maar reconstructie ??? → altijd ?
- conclusie: geen sinecure

Betekenis van Socrates = aanleiding voor P

- 399 S + (P 29jr): beslissend want onverdiend, onrecht gezien v.u. corrupte demo
- relatieve moraliteit ... spitsvondigheid sofistēn ↔ Socrates: ware betekenis, waarheid ... onbetwistbare **definitie** ... lastige vragen en P in S' voetsporen
- 'woord' instrument hiervoor en geen machtsmiddel (sofisten)
- S beperkt tot ethiek, P ethiek blijft centraal maar in ruimer kader wrklhd
- vertrekpunt P: morele opvoeding via morele overtuigingen, opinies ofte: geen kennis nodig ... wel >>> risico, kwetsbaar! dus: zoeken, funderen moraal op **ware kennis**

39 Mening en ware kennis = def. + inhoud objecten

- P: 1° >ste ontdekking: kennis cq. wet. = vatten v h algemene en abstracte = niet wrnmbr, slechts '**in'zien** én wrklhdswaarde >>>> dan concrete cfr. O(bject)
- volmaakt is werkelijker, begrippelijker en elders te vinden dan objecten cq. puur zintuiglijke = **grondidee** ~ spectaculair ↔ sofistēn relativerend want wrklhd = opinie

herhaling:

Ware kennis??? waarneming: dingen zijn zoals ze zich *aan mij* voordoen
 echte wrklhd i h alg. + abstr.: P 1e puur verschijningsvorm (opinie)
 niet wrnmbr, slecht '*inzien*' " puur zintuiglijkheid meningen
 wrklhdswaarde >>> concrete: casus cirkel
 begrip elders = grondidee P (nieuw!!) **zt.IV,6**

objecten van			
eidè / eidos	kennis epistèmè	mening	doxa
- ideeën / vormen~ ⁶ (!denkvormen hb.p.18)			
- inzichtelijkheid		onvolkomen, veranderlijk	
- begrippelijkheid / eenheidstermen: op zz			
- algemeen			
- universeel		particulier, singulier	
- stabiliteit / vastheid		onstabiel / vol tegenstellingen	
- objectiviteit		relativisme (sofisten!), subjectiviteit	
- enkelvoudig		veelvoudig	
- eenheid		veelheid	
- vaste ijkpunten		wirwar van ontstaan en vergaan	
- afzonderlijk, onafhankelijk			
- apart bestaan		nooit ten volle belichaamt	
- overstijgt mij, los v mij		individueel denken, fantasie	
- abstract		concreet	

⁶ ~ ' = in verband tot, in relatie met, heeft er dicht mee te maken, of gelijkt er mee

- zijn worden

Waarom richt P zich tegen de sofisten?40

41 Een wereld van ideeën **zt.IV,7 ?**

- ideeën vaste ijkpunten, dus afzonderlijk apart bestaan in de ziel
- overstijgt Subject (ik, individu) want objectief en universeel
- aldus tweedeling van worden (zintuiglijk) en zijn (intelligibel hb.p.23: ruimte buiten mens): onoverbrugbaar; wel eigen werkterrein én relatie (zie volgend punt)
- geen echte ruimte maar wel gebruik ruimtelijke metaforen
- (P dualistisch! Wel niet 100%)

42 Participatie = zintuigl.wrklhd in relatie met de idee v h goede ~ mimesis én gemeenschappelijkheid maar hoe P?

- stabiliteit sensibele wereld is afschaduwing v d ideeën: die relatie heet **participatie** ~ mimesis in de zin dat ideeën ordenen
- én dus: begrijpen v die orde vooronderstelt kennis v e (overkoepelend) idee **zt.IV,8 ?**
- tevens onderlinge verwevenheid van ideeën (= gemeenschap of *koinonia*)
- moeilijkste idee: het Goede = Ene verheven boven alle ~ P vgl. met citaat zon
- intelligibele sensibele
-
- 1.verhevenste
 én ideëel én ideaal
 ofte: in elk idee het Goede ... waarnaar het concrete tendeert/toetst
- 2. ook met het Ene (Eenheid) maar ongeschreven leer: dus ...enigmatisch maar
 de idee v h Goede, die (alle?) kennis transcendeert, blijft onkenbaar en zo blijft
 alle kennis enigszins voorlopig ...

(44 kader: het zijn is in se goed dus: kwaad is pervertering v h goede)

45 Echte kennis is a priori

- kennis ideeën a priori want **autonome** operatie v h denken: cfr. wiskunde en zo alle kennis ↔ waarneming slechts mening (doxa), kan ondersteunen maar niet noodzakelijk of voldoende voorwaardelijk;
- fundering in theorie van anamnese maar t.g.v. incarnatie (soort botsing) in lichaam = verlies v kennis → sluimert i d ziel → terug activeren (door maieutiek of eruit persen) → aldus kennis door ideeën (terug) te expliciteren en dan d.m.v. **dialectiek** ~ (niet vrijblijvende) dialoog en zo doel filo: **leren** (filosofisch) **sterven** = bereiken van eerdere vóórgeboorte zuiverheid (going back in time!) ↔ loslaten bedwelming en verlokkingen lichaam ↔ dus: onthechten, zoniet mogelijk verlies filo-onsterfelijkheid

46 kader *Dialectiek*:

- Plato: analyse v begrippen v d structuur v d wrklhd d.m.v. **dialoog** en alzo naar inzicht i d wrhd
- Ari: nee, liever via **logica** want anders holle (en wollige!) discussie ↔ wrhd
- Kant: akkoord met Ari want levert geen inzicht in wrklhd ↔ dialectiek 0 onoplosbare **impasse** want te puur begrippelijk ↔ empirie (zintuiglijk)
- Hegel: recupereert en radicaliseert Kant: **dialectiek** levert 'iets nieuws' op een hoger niveau (these vs antithese → synthese ↑). Bovendien ... lees laatste 2 zinnen waarbij Hegel min of meer ook het participatie-beginsel van P recupereert! (hb.p.42)

Samenvattend:

1. m.b.t. denken en zijn:

- 11 centraal, kernvraag ZT.0,3
- 14,16 van verwondering als essentie 14 en vertrekpunt 16 naar contingentie vs orde naar denken 16
- 20 kernprobleem (zie 11) leidend naar epi en meta 21
- 35 2. Verlegging denken en zijn in de Oudheid naar zijn en worden: wrklhdwaarde van zintuigel.

Oefenvragen: (probeer eerst zelf te beantwoorden en vergelijk jou antwoord met hetgeen in de voettekst staat)

1. Descartes' beroemde uitspraak: *je pense, donc je suis* is qua denken ruimtelijk gesitueerd in de intelligibele wereld? p.23⁷
2. Plato's begrippen koinonia en participatie hebben met elkaar geen enkele relatie cq verband? p.42,43.⁸
- 3.
- 4.

Denkvormen	hb.p.18
Denktradities	hb.p.18
Denkschema's	hb.p.50
Denkprincipes	hb.p.69

⁷ Nee, de denkende wereld van Descartes bevindt zich **in** de ruimte van de hersenen, niet buiten de hersenen en is dus niet als intelligibel van aard te benoemen.

⁸ En bestaat wel degelijk een verband tussen beide begrippen. Lees hiervoor bij de aangegeven blz.

47 'intro'

- als 1^e expliciet allesomvattend (= zie p.47 & 2.3 r.4,5: traktaten) syst. v wetten
- als 1^e consequent empirisch te werk: feiten d.m.v. obs. + beschr. (iba – inductie)
- vb.: biologie en staatkunde (v de 148 staten: 1 boek teruggevonden m.n. deze v Athene!!)

47 Ervaring, wrklhd en kennis

- methode niet experimenteel (\leftrightarrow W): geen manipulaties bij (ijzersterke) observaties
- m.a.w. wel verbluffend maar enigszins 'lukraak' en soms naïef, bv. gedrag dieren
- belangrijkste (verschil met W): bewust geen kwantitatieve benadering met verklaring ... en observatie niet het laatste woord: levert weinig wet. kennis op (p.49); eerder + relatie met model v *theoria* zie hb.p. 28 ...
- v.u. omvattendheid v wet. zo tot hiërarchie: meta-fysica > fysica > biologie en blijft 1600 jr topper, totdat moderne tijd wiskunde ... en daar had Ari nauwelijks aandacht voor p.47↓. **Waarin verschillen Plato en Ari (Iln P) zoal onderling?**

49 Substantie en accidenten

(empirisch!)

- (r.1,2 = inductie - iba = v bijz nr alg vs deductie – dab = van alg nr bijz)
- methode: achterhalen van vorm, doelgerichtheid en functie (niets te kwantitatief!!!) en zo zorgen (verklaren) dat de dingen zijn wat ze zijn ~ ontologie (v Ari) en daarvoor ontwikkelt Ari een classificatiesysteem van **10 categorieën** (! indrukwekkend !) **zt.IV,11**

1. SUBSTANTIE = rol van drager én op zz blijvend identiek, scheidbaar en fundamenteel def.: tastbaar, zintuiglijke objecten

2. kwaliteit	'9' accidenten	wel in de concrete wereld \leftrightarrow Plato
3. kwantiteit	" = 2 tot 10	want toch zekere vastheid " "
4. plaats		
5. relatie		
6. tijd		
7. activiteit		
8. ondergaan		
9. houding		
10. aanhebben		

- deze denkschema's zijn ook structuur v d wrklhd (incl. zekere mate v vastheid zijnde de tastbare zintuiglkhd = concreet object \leftrightarrow algemeen (cfr. denkvormen, -traditie) valt van die constellatie van substanties en categorieën nog te verklaren:

1. hun zijn?	p.51	materie en vorm
2. veranderbaar?	p.55	act en potentie

- verwijt Ari à P hb.p.50-52
- 1. ideeënleer is verdubbeling wereld = ingewikkelder maken \leftrightarrow zoek verklaring 50
- 2. Ari cfr P ook wrklhd stabiel enz. maar heeft in zz een zekere mate ervan
- 3. kijk naar de realiteit: daarin de principes voor verklaring
- 4. het wezen is vorm, maar bestaat niet op zz (idee) maar een denken v ons zelf
- wel Ari en P gelijkdenkend:
- over het individuele kan geen wetenschap ontstaan, want kennis \leftrightarrow substanties

51 Materie en vorm (ofte ad.1)

Ad.1: hun zijn?

- Onderscheid stof/materie w opgelegd á vorm = wezen v h ding
 - volstrekt bepaalbaar - ontheven v materialiteit
 - limietbegrip substanties (gn materie!)
- hier overeenkomst platoonse idee maar wezen # op zz maar in ons denkvermogen (niet ergens 'boven') ~ veralgemening
- kennis ~ vorm universeel klasse soorten
dus: abstraheren, de-materialiseren, de-individualiseren wezensvorm (uit stof en vorm)
en zo wezen in definitie vatten p.52

52 4 oorzaken ↔ natuurfilo te beperkt materialist. oorzaken, ook bewegingsoorzaken

- 1. materie } ← hylemorfisme **zt.IV,9**
- 2. vorm } ← “ = ‘wezen’ v d dingen = substantie - materie
- 3. efficiënte (bewerkende) oorzaak
- 4. doelloorzaak functie dus doelgericht = teleologie **zt.IV,10** ↔ teologie
- Levende wezens *bewegen* door ‘de ziel’ = speciale (extra) vorm t.b.v. die beweging:
 1. mens veg., sens. en rationeel én ethiek ondersteunt nr goede mens
 2. dier vegetatief en sensibel
 3. plant vegetatief
- doelgerichtheid a fortiori als streefdoel naar vervolmaking (in combi met mijn vorm)

55 Act tegenover potentie **zt.IV,12**

Ad.2 zie terug p.51, 2° en laatste vraag boven de titel: materie en vorm
Hoe komt het dat dingen veranderen?

- een *act*uele toestand heeft mglkhd = potentie = vermogen om te modificeren én doelgericht m.n. streven naar volmaakte ontplooiing ... door beweging
-
- hoe meer vorm (geactualiseerd) hoe minder potentie
- minder meer (in reserve!)
- correlatie én omgekeerde evenredigheid nr doel = entelechie (doel in zich hebben)

56 Het goddelijke verdere zoektocht van Ari in zijn metafysica

- uitgaande van god = hoogste realiteit (althans bij filo) 100%!
- dan god
 1. m.b.t. materie / vorm: geen materie maar wel **puur vorm**
 2. m.b.t. act / potentie: **pure act**, dus hoogste act, dus hoogste vermogen = het denken, dus god **zuivere denkact** ofte:
- 1. zz denkende denken v.u. hoogste vermogen van denken
- 2. 1° onbewogen beweging v.u. hoogste oorzaak v elke beweging
- 3. geen schepper want dan extra potentie inbrengen en hij heeft al het hoogste (op is op!); (overigens zou hij dan ook nog moeten gevormd / geschapen worden en dat kan niet als god want hij is geen materie en kon hij schapen: want hij heeft geen materie om te schapen gezien pure vorm)

- concl.:
 1. zeer vreemde God: schept niet, denkt zz een bekommert zich om niets
 2. god is het eeuwige, nooit bereikte streefdoel
 3. verlangen ... naar zuiverheid (later catharsis)

- 57 kadertje: god verstaan als limietbegrip (dus intelligibele wrklhd cfr. hb.p.23?)
- Ari zie hierboven
 - Thomas het zijn zelf dat op zz bestaat
 - Descartes ∞ wezen dat volmaakt en goed is

Nabeschouwing: hb.p.295-304 leerstof??? **zt.1,5** bt.p.20

1. **Wat** filosofie ... ?

- Eigenlijk is?
- Vlag dekt veel ladingen
- Mening:
 1. specifiek soort vragen
 2. v.u. bijzondere motivatie
 3. onderscheid in weten

2. **Vraag** filosofie

- Ad. 1 via Borges en Brussel: divers en willekeurig ordenen vs. logica en inzichtelijk
- Aldus vele waaroms???? Veel toeval en contingent
- Def.1: ... waarom van die ordeningen
- Def.2: ... ratio van de ordening van al dat weten
- Def.3: ... aparte praktijk van vragen stellen

3. **Redenen** filosofie

- Waarom ... weten:
 1. interesse in ratio ervan, verklaringen
 2. plaats, betekenis, situatie, positie v mens in wereld

4. **Eigenheid** filosofie

- Welk verschil tussen weten van filo en ander weten?
 1. Reflexief en dus kritisch vs. dogma, institutionalisering
 2. Ongebondenheid vs a. normatief
b. geen vaststaand disciplinaire grenzen
- aldus def.: p. 303 2° al.

5. **Betekenis** filosofie

- kritische attitude par excellence
- grotere ruimere samenhangen op het spoor
- excentrische positie laten doorstromen in opleidingen
-
- $\leftrightarrow \updownarrow$